

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA.
Strada Zrinyi N-rul 11a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se în-
napoiază.

Seminariul arhiepiscopal

De Vasile Stroescu.

Băle, 21 Maiu.

Înalt Prea Sfinția Sa mi-a făcut onoarea a-mi trimite nr. 44 al „Telegrafului Român”, înțeleg, ca să mă inițieze în chestia designării locului mai potrivit pentru edificarea noului seminarium în Sibiu. Acest număr conține propunerea Mitropolitului, făcută în ședința a doua a sinodului ordinar arhiepiscopal, de a se revizui concluzul sinodului dela 6/19 Aprilie 1912.

Prin acel concluz, sinodul a designat locul clădirii noului seminarium în calea Schewis

Exceleța nu s'a unit cu majoritatea; a votat separat, dând opinia sa în scris. Acuma sulevează aceeaș chestie. Declară că Seminarium actual, zidit de Mitropolitul Șaguna, suntem dator să-l susținem; de și nu coresponde cerințelor prezente, ce a fost prevăzută și de predecesorii mitropoliți Șaguna și Miron, cari au cumpărat, în rînd cu edificiul actual, două case private, pentru lărgirea acestuia. Cu mici spese se poate împreuna clădirile și să se facă un edificiu corespunzătoriu trebuințelor recerute. Că, locul desemnat de Sinod în calea Schewis, îi depărtat de Catedrală, de locuința Mitropolitului. Studenții, trebuind să frecventeze, în toată vremea Catedrala, prin depărtarea locului, va fi cu neputință. Că depărtarea va împiedeca supraveghearea Seminariumului de Arhieru și Consistoriu. Lipsa inspecțiunei ar periclită simțul religios al fiitorilor apostoli ai poporului.

Dintr'acestea motive, pe bazele canoanelor bisericești, care dispun că nici o mănăstire, nici biserică, să nu se zidească fără voia episcopului, prin urmare nici școala, care este tînda bisericeii, nu se poate face fără binecuvîntarea episcopului. Exceleța Sa deci declară solemn, că nici El, nici urmașii Săi, n'or da binecuvîntarea la zidirea seminariumului în depărtare de catedrală.

Urmează partea financiară a clădirii. Adaptarea edificiului existent ar costa 250 mii, iar clădirea noului — un milion și jumătate de Cor., cari bani s'ar aplica, cu mai mare folos, la susținerea școalelor confesionale.

Pe motivele sus citate, Mitropolitul propune Sinodului revizuirea deciziunei din anul trecut și primirea propunerii Consistorului din acelaș an.

Exceleța Sa, nemulțămît cu decizia Sinodului din anul trecut, cere, dela Sinodul din anul acesta, să schimbe aceea hotărîre. Adresându-se către Sinod, Exceleța Sa recunoaște competența și supremația Sinodului

Nota redacției. Cu plăcere publicăm și acesta, al doilea articol al marelui nostru binecădător. Pentru scrișul lui Vasile Stroescu coloanele „Românului” sunt totdeauna deschise. Totuși, simțind marea răspundere a acestui ziar, suntem nevoiți să declarăm, că în unele chestii suleuate în acest articol convingerile noastre nu sunt absolut congruente cu acelea ale ilustrului autor.

în deciziunea acestei chestii. Membrii Sinodului își expun părerile, votează; majoritatea decide. Răspunderea, pentru toate consecințele deciziunei, cade numai pe Sinod, nici decum pe membrii cari au ramas în minoritate. Ei și-au împlinit datoria; și-au spus opiniile; nu s'o primit, n'au ce face; trebuie să se supue. Exceleța Sa, ca membru al Sinodului, de și remas în minoritate, se socoate că a luat act la acea hotărîre, și-i dator s'o recunoască ca existentă, legitimă. A învoca canoane vechi, căzute în desuetudine, nu prinde loc. Biserica ortodoxă din Ungaria are constituția sa, statutele sale și numai pe baza statutelor se fac deciziunile de Sinod și Congres în afaceri bisericești. Hotărîrea odată făcută de Sinod, tot acelaș Sinod nu poate să revie asupra hotărîrei sale; alt for mai înalt nu-i; hotărîrea rămîne definitivă și toată suflarea românească trebuie s'o recunoască de obligatorie pentru dînșii și legitimă. Dacă, nemulțumît cu deciziunea, anul acesta cere revizuirea Exceleța Sa, la anu pot s'o ceară alți membri, și așa înainte până la infinit: ar însemna stagnarea vieții bisericești, — anarhie. Constituția bisericească ortodoxă română din Ungaria îi cea mai liberă și, de câte există în lume. Prin ea se recunoaște supremația credincioșilor. Hristos a zis: unde-i unul sau doi adunați în numele meu, — acolo și eu între dînșii; asta-i biserica. Prin urmare preoții, ca slujitori ai bisericeii, is slujitorii credincioșilor, iar nu vice-versa. Biserica îi vecinică, prin urmare și credincioșii is vecinici și au îndatorirea de a provedea intereselē ei.

Sinodul a făcut onoare preoțimeii, asemnând teritoriul din calea Schewis pentru clădirea seminariumului; dacă nu s'ar primi, după părerea mea, cu atîta ar fi mai bine: — și cîntea s'a făcut și cel mai frumos loc ar rămîne disponibil. Ar fi chiar păcat așa loc să se ocupe de seminarium. Fiitorii preoți trebuie să fie modești și s'ar forma mai bine în actualul loc. *Locul din calea Schewis trebuie păstrat pentru înființarea Universitatei Românească*, despre înființarea căreia se vorbea mai nainte, în ziarele locale.

Dacă italienii, o mână de oameni, vor avea universitatea lor și rutenii așijderea, apoi 4 milioane de români nu trebuie să se lase mai pe jos, ci să inzistē, cu toate puterile, ca să le recunoască dreptul de a-și construi o universitate națională. Pentru înființarea unei așei atît de mărețe locu-i potrivit; s'ar găsi chipuri, și n'ar fi păcat să se cheltuiască chiar milioane!

Poate vă temeți că nu-ți avea profesori? Să n'aveți grijă, doară dincolo de munți aveți frați luminați, cari oricînd is gata să vă vie într'ajutoriu. România poate să se laude, să zică: ca la mine nu-i la nime! Profesori au berechet, cu renume mondial, capacități extraordinare! Ei is și miniștri, senatori, deputați; unii trăsesc în străinătate. Încează la perfecționarea științelor; dar locurile lor nu-s vacante; odată locul ocupat, rămîne în veci al lor; leașa și-o primesc regulat; a ține prelegeri

și un lucru ordinar, ele se țin de supleanți, cari a rîndul lor sau alți supleanți și într'asa feliu treaba merge svoară. Studenții la rîndul lor n'au ce frecventa cursurile, cei mulți au ocupațiile lor în oraș sau în provincie; și asta îi o economie de loc: — edificiul poate să fie socotit pentru a zecea parte din numărul studenților.

În scurt, universitățile is într'o stare înfloritoare. Magistratura, administrația abundă de licențiați; de atîta și una și alta stau pe o treaptă atît de înaltă că sunt invidiate chiar de vecinii lor unguri. S'apoi par'că și ungurii au magistrați și administratori, n'ai ce le zice. Dar tot is departe de cei din România. N'ar strica, spre perfecționare, să viziteze România.

Și așa, profesori aveți, ca în buzunariu. Numai chip să faceți, — cîntă frunză, vor a-lerga la apel, cu supleanții lor. Ei s'or prinde tot într'o vreme să fie profesori și la Sibiu și la București-Iași.

Nu toate acestea m'au făcut pe mine să-mi spun opinia în chestia zidirii seminariumului. Chestia îi locală, acei din loc știu mai bine ce lor le convine. Am fost silit moralmente să sulev chestia din altă cauză, mult mai gravă.

Ca să-i învingă pe adversarii opiniei sale, Exceleța Sa a adus un argument, care, după părerea mea, Mitropolitul, capul și conducătorul poporului româ, nici într'un feliu n'a trebuit să-l facă. Anume că „după declarațiunea ministrului de culte și instrucțiune publică, făcută toamna trecută în dieta țării la pertractarea bugetului, stăm în fața statificării institutelor pedagogice și dacă s'ar realiza acest plan, apoi jumătate din clădirea proiectată (a seminariumului nou) ar rămânea goală, neavînd de cine fi ocupată.”

Dupăcum îi recunoscut de toată lumea, Provedința a inestrat pe Exceleța Sa cu cele mai mari calități: vrăstă înaintată, sănătate, minte, putere de muncă și energie fenomenală și-i venerat de toată lumea. Deși se plînge că i-a slăbit memoria, dar cine a asistat le ședințele Sinodului sau Congresului, a remas uimit de agerimea și puterea minții: nimic nu-i scapă din vedere, gata să riposteze și la rezuma cele mai lungi debateri. Acestea-s dovezi nu de slăbiciune, dar de forțe în deplin înțales al cuvîntului. Un singur defect are, și știți care?, — că-i român! Românii, între dînșii, is aprigi, intoleranți, desfășură o putere și o energie de necrezut chiar în certe neînsemnate, ca să învingă pe adversarii lor români. Când vin în contact cu streinii, în cauze însemnate, unde-i dreptatea pe partea lor, devin cu totul alți oameni: — se fac blajini (într'asemenea cazuri blajinitatea poporului a devenit proverbială), pacinici, toată energia lor se evaporază.

Cîntă energie a cheltuit Exceleța Sa, în curgerea mai bine de un an de zile, în chestia seminariumului! Afară de partea financiară, chestia n'are nici o însemnătate. Că semina-

riul trebuie să fie în apropierea catedralei, — nu-i necesar. Pentru oameni tineri, depărtări nu există, mai ales într'un orașel ca Sibiiul. Fără de aceea, Catedrala aparține bisericii întregi și seminariul n'are voie să dispue de dânsa în toată vremea, după placul său, oriunde ar fi el. Dacă-i trebuie biserică, las să-și facă separată pentru trebuințele sale; așa se face în toată lumea. Școalele mari au bisericile lor, și mai ales clericii, cărora biserică le trebuie să fie la dispoziția lor în toată vremea, — numai nu dorm acolo. Catedrala are altă menire, nu numai a adăposti clericii.

În cazul din dieta țării, la declarațiunea ministrului despre statificarea institutelor pedagogice, o chestiune de viață și de moarte a instituțiilor noastre, și prin urmare a națiunii românești, ce a devenit energia Mitropolitului? Ar fi trebuit pe loc să protesteze, să facă zgomot, nici să nu asculte asemenea infamă declarații, ci, demonstrativ, cu toți ceilalți prelați și deputați să părăsească incinta ședinței, să audă și să cunoască toată lumea fărădelegile și sălbătăciile ce le comit față de naționalități.

Dacă s'ar proceda într'asa felu, guvernării s'ar mai lua de samă și ar respecta sensibilitatea și demnitatea reprezentanților naționaliști. A putut să fie numai o încercare, de a vedea ce impresie asemenea declarație va face asupra interesanților. Dacă nu se protestează, pot să gândească că se admite și cu alt curaj și încredere vin apoi cu proiecte de legi, de cari dieta are deja cunoștință, le-au mai auzit, s'au deprins cu dânsule; proiectele devin legi. Și numai într'o bună zi s'or trezi cu un nou Hodorog și s'or da îndreptări, că nu le-au putut prevedea.

Excelența Sa nu numai că n'a protestat în dietă, dar în Sinod — ședințele căruia is publice și toate referatele se publică prin ziar — a constatat declarația ministrului și fără nici o justificare, nici o protestare, o socoate ca posibilă, se așteaptă la asemenea reformare: la desistarea părții pedagogice a seminarului, adică să abandoneze pedagogii și seminariul să rămâne numai cu teologii. Dacă s'or abandona pedagogii, se abandonează toate școalele populare, întemeiate și susținute

din măduva și sângele poporului spre păstrarea și cultivarea limbei lui, vor servi cu pierdere lor și cu pierdere limbei, pierdere naționalității!

Dacă Excelența Sa nu are cuvinte de protestare pentru jertfirea pedagogilor și ca urmare a școalelor, limbei și națiunii noastre, apoi nici noi n'avem la ce sprijini și întreține pe teologi (într'asa felu chestia seminarului devine deplin revizuită), pentru că ei vor fi niște păstori fără turme. N'or fi români, — n'a fi lege românească.

Să nu socoată Excelența Sa că poporul va fi de aceeaș părere și că va urma pilda prelaților săi. Streinii cunosc simțimentele naționale ale poporului. Nici odată n'or îndrăzni să-i încalce drepturile lui la limba neamului, prin urmare la existența lui. Mii de ani românii și-au păstrat naționalitatea numai printr'aceea, că mai presus decât toate au ținut la limba lor. De aceea-i zicătoarea: fiecare pasere în limba ei piere. Limba li-a scăpat naționalitatea!

Se zice că românii s'au conservat, mulțumită legii lor. Nu, nu-i adevărat! Asta-i o invențiune a popilor ca să-și arate meritele și vrednicia lor. Dar vrednicia lor și-au manifestat-o prin desbinarea unei însemnate părți de români, — la unire, ce au făcut-o nu din convingere, ci din interese meschine, materiale. Poporul și chiar preoții nu s'au ales cu nimica, numai cu desbinarea dela trunchiul comun. În câștig au ramas numai prelații, cari au primit dotațiuni fonciare pentru activitatea lor patriotică, națională!

Legea îi cosmopolită, nu cunoaște națiuni. Înaintea ei nu-i nici elin, nici iudei, numai creștini, cari trebuie să formeze un singur trup. Dacă ar fi fost pe lege, n'ar fi ramas urmă de român pe meleagurile, pe care trăiește mii de ani, s'ar fi contopit cu convieștorii lor — slavi. Dar fiind la limba lor, nu că nu și-au pierdut naționalitatea, dar au desnaționalizat toate popoarele de o lege cu dânsii, cu cari au viețuit împreună. O parte de români, uniții, au părăsit legea veche, și totuși au ramas români adevărați și chiar legea schimbată o numesc — lege românească, fiindcă ei se cunosc de români. În Turchia sunt aromâni mohamedani și rămân totuși ro-

mâni. În Rusia, nu vorbesc de Basarabia, acolo n'au cu cine se amesteca, dar sunt români emigrați de sute de ani, cam lângă Caricow. Două sute de ani în urmă, cu Cantemir, au emigrat la 1000 moldoveni. Petru cel Mare li-a dat locuri pe acolo. Mulți din ei s'au reînțors în țară, dar aceia care au ramas, încunjurați de oameni de o lege cu dânsii, și-au păstrat limba. Înaintea lui Cantemir, pe vremea lui Duca-Vodă, moldoveni au emigrat și s'au așezat în Podolia, provincia Chersonului, și-s neschimbați până în ziua de astăzi.

Legea a făcut totul, ca să desnaționalizeze pe români. Multe sute de ani serviciul divin se oficia în limbă străină. Limba română se socotea ca profană, nedemnă ca în ea să mărească pe Dumnezeu. Fiindcă numai clerul era cult, și limba oficioasă era streină și totuși românii nu și-au dat limba lor. De prin veacuri poporul român a fost cel mai asuprit popor din lume. Câte litve n'au ocupat și n'au trecut prin țara lor! S'au lipit pământului, s'au făcut luntre și punte și nu s'au dat eșii din locurile care odată le-au ocupat. Alții au trecut peste dânsii, ei toate le-au suferit, toate le-au răbdat, — au ramas: apa trece, pietrele rămân.

Istoricii streini se miră cum au putut românii suporta atâtea asupriri și cum de au rezistat. Cel mai necăjit popor din lume, ne-cazul și nefericirea lui și-a vărsat-o în strigarea către Dumnezeu: — Doamne, nu da omului, pe cât poate răbda! Nici un popor din lume nu s'a adresat către Dumnezeu cu asemenea rugare.

Toată viața era dat numai cu nevoi, nici de un bine nu știa, era cu neputință să mai spere în alt viitoriu, de o viață mai bună nici înțelegere nu avea, atâtea se ruga bunului Dumnezeu, că de va fi certat, apoi numai nu într'atâtea cât poate răbda. Strigarea a eșit din adâncul sufletului istovit de necazuri și suferinți.

Dar orice răbdare are margini și să nu dea Dumnezeu, prin nedreptăți și privațiuni, să fie adus la marginea răbdării, că resbunarea va fi cu atât mai grozavă, cu cât răbdarea lui a fost mai încercată. Asta trebuie s'o înțelegă, și socot că o înțeleg apăsătorii neamului românesc.

Ce povestește Judith Gautier despre Richard Wagner*).

În amintirile întințulate „Le collier des jours” și publicate în Revue des Paris povestește Judith Gautier, fiica poetului Theofil Gautier despre întâlnirile avute cu Wagner și Liszt. Chiar din gura lui Wagner află cum Ludovic al II-lea de Bavaria, veni în ajutor „geniului sărac”. Maestrul condusesse în decurs de mai multe luni însuș probele operei „Tristan” în opera imperială din Viena. N'avea parale și trăia din credit sperând, că opera îi va aduce atâtea cât să-și poată plăti datoriile. Birtașul care-l găzduia aștepta premiera cu o nerăbdare tot așa de mare ca și Wagner furisându-i din când în când socoteala pe masă, ca să n'o uite cu totul. După 70 de probe Tristan fu declarat de imposibil de-a se juca. De astă dată creditorii ajunseră într'un pericol iminent și pe vremea aceea era cunoscută încă întemnițarea pentru datorii...

Wagner se mântui fugind la Stuttgart. Un chelner din hotelul în care se ține ascuns îi aduse într'una din zile o carte de vizită pe care era scris: „Pffistermeister, secretarul de curte al Maj. Sale Regelui de Bavaria”. Wagner nu avea nici un motiv pentru a fi pregătit la prietenia unui rege, fiind convins că acest Pffister-

*) Din prilejul jubileului de 100 de ani dela nașterea compozitorului R. Wagner, traducem din interesantele amintiri ale cunoscutei scriitoare Judith Gautier.

meister era un creditor, care voia să pătrundă la el sub un pretext. Din cauza aceasta, nu voi să-l primească. Secretarul de curte însă nu ținu seamă de respingerea aceasta, deoarece îl trimisese regele și nu se putea întoarce absolut neorientat. Pffistermeister i-a predat lui Wagner — după ce-l primi — portretul regelui ca dar, un inel împodobit cu diamante. Afară de asta avea poruncă să-l ducă pe Wagner cu el la curte, fapt ce-l mișcă atât de mult încât începu să plângă...

Ocazional la o serată a contesei Schleinitz în München, Judith Gautier cunoscă pe Lenbach și pe Liszt. Acesta din urmă îmbrăcat în talarul său de preot, părea lipsit puțin de importanță... „Dar ce ochi de leu” observă Madame Gautier. „Ce privire de foc și pătrunzătoare sub sprincenele stufoase! Câtă ironie măsurată, în colturile gurei largi și cu buzele subțiri! În toată astă tinută a sa, câtă maestate domolită prin bunăvoință!...”

El era părtaș onorurilor celor mai mari și totuși se purta față de el cu un devotament deosebit. Femeile alergau la el, ingenunchiau, îi sărutau mâinile și ridicau ochii înspre el extaziate. Apoi veni o femeie care fusese odată orbitor de frumoasă, și pe care o cântase Th. Gautier, Musset și Heinrich Heine: contesa de Kallergis, devenită contesa de Muchanov... Era încă tot gingasă și albă, dar se putea bănuși deja pudra de orez. Liszt avea ființa blândă și dulce a unui poet. El se apropie de Madame Gautier și îi vorbi despre frumosul Théo, tatăl ei. Ce-

lelalte femei deveniră geloase, se ingrămădiră în jurul maestrului, îl rugară să cânte ceva, până ce l'au indispus. „El nu ceda” — povestește Judith Gautier — „respinsese destul de aspru pe acele cocoane, observând, că dna Muchanov ar putea cânta, și, că simte mai multă plăcere să asculte, decât să se așeze la pian, când este ea de față”.

Contesa se ridică molatec, arătând puțin dispreț societății, își desbracă pe ȳndelete mâ-nusile, zimbînd ca și când ar spune, că numai pentru aceea se jertfește, pentru a-l feri pe Liszt de un lucru neplăcut și pentru a nu se amuza și aș bate joc de mânia geloasă a acestor femei, cari vor fi silite s'o aplaude...

Liszt conduse pe Judith la bufett și vorbi cu ea, despre Cosima...

Devenise cu câțiva ani mai înainte în Roma abate și se povestea pe față, că numai de aceea se lăsase a fi sfințit de preot, deoarece nu voia să rămână etern în mreja principesei Wittgenstein. Îi era frică ca nu cumva principesa să-l ia de bărbat. Întrînd în tagma preotească se eliberă și de alte nenumărate femei, cari îl molestau direct cu iubirea lor. Literal acest „se eliberă” nu se poate lua, căci și în vestmântul preotescc rămase încă tot acel vechiu prieten al femeilor, luându-și rămas bun numai dela acelea, pe cari nu le putea vedea rătăcind în jurul lui, când pline de speranță, săltând de veselie, când desnădăjduite și întristate până la moarte. El exersa asupra femeilor o adevărată vrajă, schimbată în idolatrie și feti-

Comitetul secret al Senatului român.

Expozeul d-lui Titu Maiorescu.

Apelul președintelui Senatului. — Expozeul dlui T. Maiorescu. — Situația României la începutul ostilităților. — Desideratele României. — Chestia Dobrogei. — Tratatul dela Berlin după războiul balcanic. — Amenințarea Rusiei. — Atitudinea surprinzătoare a Germaniei. — Pace sau războiu? — O acțiune rapidă? — Înțelegerea direct cu Bulgaria. — Silistra cu orice chip. — Puterile o sătuesc pe România să renunțe la Silistra. — Soluția Rusiei. — Demascarea lui Danef — Nouile propuneri ale Rusiei.

București, 12 Mai v.

Ieri, Sâmbătă, Senatul a fost convocat în comitet secret, pentru a i se comunica textul protocolului conferinței dela Petersburg, precum și toate actele și documentele referitoare la diferendul româno-bulgar. Ședința Senatului a fost absolut secretă. Au participat aproape toți dnii senatori și mai toți deputații cari au luat locul în tribune. Sala de ședințe a Senatului era arhiplină. Incinta dela tribuna presidențială până la rândul băncilor, era ocupată literalmente de scaune. Foarte mulți deputați luaseră locul senatorilor, așa încât membrii maturului corp, nu-și găseau un loc, pentru a putea asista la această memorabilă ședință. A fost nevoie de intervenția chestorilor camerei, pentru ca deputații, cari, contrar deciziei chesturei Senatului, luaseră locuri în băncile maturului corp, să le părăsească și să treacă în tribune.

Intrarea miniștrilor a fost salutăată cu salve de aplause. Pe banca ministerială au luat loc toți membrii cabinetului.

Apelul dlui Rosetti, președintele Senatului.

Președintele Senatului a rugat pe toți acei cari participă la acest comitet secret al Senatului, insistând asupra parlamentarilor cari sunt și ziariști, să nu comunice nimic publicului: referitor la actele și documentele diplomatice ce se vor produce în cursul desbaterilor. *D. Th. Rosetti consideră ca o legătură de onoare a participanților la această ședință de a nu face vre-o indiscreție referitoare la actele și documentele ce s'au schimbat în cursul tratativelor diplomatice, fiindcă aceasta nu ar face o bună impresie asupra puterilor.*

Cel dintâi care a luat cuvântul a fost d. *Titu Maiorescu*, președintele consiliului de miniștri și ministru de externe.

șism. Cucoanele se certau și se batjocoreau pentru o floare atinsă de mâna lui și pentru un rest de țigară ce-l aruncase din gură. Femei, cari erau mai puțin independente, îi urmau, când pleca în călătorii, iar celelalte plângeau de mânie, că nu puteau pleca și ele împreună.

„Faptul acesta nu-l supără”? întrebă Judith Gautier pe un prieten, care-i povestise aceste întâmplări. „Dimpotrivă, s'ar simți nefericit” — răspunse cel întreat, — „dacă această atmosferă plină de iubire, ce-l înconjoară de pretutindeni, i-ar lipsi fără de veste. El iubește acest fum de tămâie și aceste lingusiri exagerate. Îi place această mistică titlă de rege și pentru a și-o sustine împărțește cu multă îndemnare favoarea sa după meritele și serviciile ce i se aduc...”

Expozeul dlui Titu Maiorescu.

D. Titu Maiorescu a făcut un lung și documentat expozeu al chestiunii, începând dela tratatul din Berlin din 1878, și oprindu-se până la încheierea protocolului din Londra. Primul ministru a vorbit timp de două ore și jumătate, făcând un magistral expozeu al chestiunii, de o claritate luminoasă, cu o argumentare strinsă și cu o documentare riguroasă, peste care se revarsă o emoție vibratoare și de o adâncă sinceritate care a emoționat pe toți cei cari au avut fericirea să asculte explicarea unui moment istoric din viața noastră națională exprimat într-o formă de desăvârșire estetică.

D. Titu Maiorescu a vorbit cu foarte multă emoțiune, cu un accent de sinceritate, de vibrațiune intensă, care în aceste momente, îi da o strălucire epică.

D-Sa a spus, că se simte fericit, că în acest moment fiind în posesiunea protocolului conferinței ambasadurilor dela Petersburg, poate să-și ușureze conștiința și să comunice parlamentului modul cum a fost apărută demnitatea și interesele țării.

D. Titu Maiorescu a făcut, cu o metodă de savant și de artist, un istoric al chestiunii dela începutul ostilităților din Balcani, până la încheierea protocolului dela Londra.

Situația României la începutul ostilităților.

Dupăce d. Titu Maiorescu, arată că deși toate statele ne sfătuiau să primim arbitrajul, *dsa a refuzat să accepte această modalitate a rezolvirii diferendului româno-bulgar, și a declarat că nu primește o altă modalitate diplomatică decât mediațiunea, trece la istoricul chestiunii.*

La 25 Septembrie, d. *Sebeko*, ministrul Rusiei, comunică confidențial dlui Titu Maiorescu că ambasadorii au atras atenția guvernului din Sofia și Constantinopol, pentru a evita cu ori ce preț războiul. *La 5 Octombrie, Bulgaria cere neutralitatea României, în eventualitatea unui apropiat conflict armat din Balcani.* La 14 Octombrie, statele balcanice provoacă războiul, invocând că nu s'a aplicat art. 25 al tratatului din Berlin, declarând că intervenția lor armată nu are alt scop, decât a apăra pe conaționali lor subjugati, de a provoca o intervenire a Europei și a sili Turcia să aplice odată reformele pe cari le amăna mereu.

Ce trebuia să facă România?
Pe de-o parte *Bulgaria ne cerea neutralitatea*, pe de alta *Turcia ne solicita un ajutor armat: România nu putea lupta contra popoarelor creștine și de aceea și-a declarat neutralitatea.*

În momentul însă, în care războiul a luat o altă față, în care nu a mai fost vorba de apărarea conaționaliilor aliaților, nici aplicările art. 25 din tratatul dela Berlin, ci de cuceriri teritoriale, *România nu mai putea sta în atitudinea ei de expectativă, ci și-a formulat dezideratele.*

Dezideratele României.

Dezideratele României au fost astfel formulate:

1. Reglarea situației Românilor din Balcani.
 2. Fixarea unei noi frontiere a Dobrogei.
- Am cerut aliaților, că pe teritoriile ocupate de conaționaliilor lor, pe care se află Români să se respecte principiul naționalităților, pe care s'a întemeiat războiul lor.*

Un bărbat politic a spus la clubul conservator și la constătuirea dela d. Olănescu că noi am făcut unirea împotriva voinței puterilor.

Asta înseamnă a nega sau a ignora istoria. Am fost susținuți în făptuirea Unirei de Napoleon al III-lea; în apogeul puterilor lui; ne-a susținut cu toată autoritatea care o avea el ca împărat și Franța ca țară. Când Napoleon a nesocotit acest principiu, când nu i-a convenit reorganizarea Germaniei pe temeiul principiului naționalităților, a ajuns la Sedan. De aceea nu e bine să spunem că nu ne-a păsă de Europa.

Pe fundamentul pe care te-ai urcat, pe acela să stai, căci atunci când nu mai vrei să-l ai ca bază, cazl ca națiune.

Se fac statistici pentru a se arăta că sunt puțini Români în Macedonia.

Mulți, puțini câți sunt, și ei reprezintă simbolul viitorului României.

De aceea, am formulat pretenții indiscutabile pentru libertatea culturală și religioasă a Românilor din Macedonia; am obținut că viața culturală și religioasă a Românilor de acolo să fie subvenționată de noi, precum și dreptul de a înființa un episcopat, ceea ce nu putusem obține dela Turci.

Chestia Dobrogei.

Dobrogea ne-a fost dată prin tratatul dela Berlin, ca o compensație teritorială, în schimbul Basarabiei — schimb de teritor făcut contra voinței noastre. Victorioși în război, ajutători ai Rușilor, liberatori ai Bulgarilor, ni s'a pus în discuție independența noastră ca stat, dacă nu primim Dobrogea și nu cedăm Basarabia.

La stabilirea graniței dobrogene ni s'a făcut nedreptatea de a nu ni se da Silistra, cu toată opunerea reprezentanților României, în comisia de delimitare, din care făcea parte și d. M. Pherkyde. Cu toate stăruințele noastre puterile ne-au refuzat Silistra. Tratatul din Berlin consfințea o mare nedreptate pe care o săvârșea față de noi Europa, și mai cu seamă Rusia.

Tratatul dela Berlin după războiul balcanic.

În fața declarării de războiu a aliaților, tratatul din Berlin, fiind răsturnat, noi aveam toată libertatea și dreptul să cerem Silistra și să declarăm că nu ne vom lăsa, până ce nu o vom obține, ori care ar fi mijloacele pe cari trebuia să le întrebunțăm.

Atitudinea noastră hotărâtă, luată în deplin acord cu șeful statului nostru, Maj. Sa regele, a fost comunicată Rusiei, sprijinitoarea pe față a Bulgarilor — dovadă mîile de voluntari ruși cari au luptat alături de armata bulgară.

Amenințările Rusiei. Atitudinea surprinzătoare a Germaniei.

Rusia a socotit atitudinea noastră ca o violentare a României, față de Bulgaria.

Atunci am primit amenințarea fermă a Rusiei.

Lucru curios:

Acel însărcinat să ne aducă la cunoștință amenințarea Rusiei, a fost ministrul Germaniei la București, care s'a prezentat la mine și mi-a declarat, din partea dlui Sasonow, ministrul de externe al Rusiei, că pretențiile României au făcut să crească în mod considerabil excitarea publică în Rusia contra României, excitare împotriva căreia guvernul nu poate face nimic. Ministrul Germaniei conchidea, că violentarea pe care România vrea să o facă asupra Bulgariei nu va fi nici odată admisă de Rusia.

D. Titu Maiorescu se întreabă: o amenințare trebuie luată în totdeauna în serios?

În orice caz această amenințare nu putea fi luată în serios.

Pace sau războiu?

Pace sau războiu? Iată chestiunea care se punea în fața amenințării Rusiei. În tot cazul se punea chestiunea unei mobilizări în fața amenințării Rusiei. Recunoștem că ne gă-

Wällischhof

în Maria-Enzersdorf lângă Viena.

Sanatoriu și stabiliment de hydrotherapie. Dietetia sistem Dr. Lahmann. Tratament individualizat. Prospecte prin direcțiune și medicul șef. **Dr. Marius Sturza.**

seam într'un moment de grea cumpănă, dat fiind și situația politică internă.

Ne-am gândit atunci cu toții dacă nu putem să ajungem a obține o satisfacere pe o altă cale decât aceea a armelor. Știam că armata și finanțele țării erau în stare să facă față ori cărei situații.

Nu vorbesc de situația de astăzi, căci cu cele 200 milioane, cât s'au cheltuit, suntem mult mai în putere a vorbi, dacă interesele țării o vor cere.

Când mă gândesc că un fost coleg, a declarat că am pierdut o ocazie cu care nu ne vom mai întâlni nici peste 200 de ani. Greșită și nepermisă declarație. Să o știe toată lumea:

Putința României de a interveni pentru satisfacerea pretențiilor ei, există mereu, în orice moment, nu peste 200 de ani, nu peste 200 de zile, ci chiar peste 200 de minute.

Înțelegerea direct cu Bulgaria.

Ne-am hotărât să rezolvăm diferendul nostru cu Bulgaria, direct între noi, prin bună înțelegere, fără intervenția puterilor. Bulgaria ni se declarase recunoscătoare, fiindcă o eliberasem de sub Turci, și fiindcă ne păstrasem neutralitatea în războiul balcanic.

Deci, politicește era cazul să ne înțelegem între noi.

Am cerut Bulgarilor să ne recunoască dreptul de a ne interesa de conaționalii noștri din Macedonia, după cum ei, prin arme, recunoscuseră dreptul de a se interesa de conaționalii lor; am mai cerut ca noi să stat independent, față de ei, stat de asemeni independent, să stabilim o frontieră dreaptă a Dobrogei, în locul frontierei nedrepte care fusese impusă de alte state. Gândul acesta al nostru a fost bine apreciat la Sofia, căci în Noemvrie, d. Daneff a sosit în București. D. Daneff a declarat atât M. Sale regelui, cât și mie, că recunoaște că Românii au drepturi de reclamat dela Bulgaria și că statul său e gata să acorde Românilor cari locuiesc în țările ocupate de Bulgari libertatea de a avea școli, biserici — libertăți care nu le-a avut sub Turci.

D. Daneff a mai declarat că statul său acceptă o nouă fixare de graniță a Dobrogei, apoi a adăugat:

— Nu cred că veți putea cere Silistra!

— Ba, da, am răspuns. Mai întâi Silistra, fiindcă Silistra este nedreptatea tractatului dela Berlin.

Silistra cu orice chip!

Dacă Silistra, a continuat d. Titu Maiorescu, răspunzând dlui Daneff, e un punct strategic pentru noi, cu atât mai mult nu o mai puteți pastra d'voastră, de azi înainte. Din momentul ce tractatul dela Berlin e răsturnat, ne trebuie o nouă frontieră a Dobrogei. O recunoașteți, atât mai bine, pentru d'voastră. De nu, o vom face noi, iar dacă ne preveniți de turburarea păcii Europei, vă declar, că mi-e absolut indiferent. Fără Silistra nu se poate vorbi de o rectificare de frontieră.

D. Daneff a văzut în atitudinea mea, că România este ferm hotărâtă să ducă până „în extremis” acțiunea ei, pentru a obține satisfacțiune.

În memoriul pe care mai târziu l'am dat puterilor, am spus categoric că Silistra este un simbol, simbolul injustiției comise de Europa față de noi, pe care tot Europa e datoare să-l repare.

D. Daneff ne-a răspuns că nu are mandat să ne cedeze Silistra și a plecat din București.

Puterile o sătuesc pe România să renunțe la Silistra.

De atunci au început să curgă depeșile diplomatice, cerându-ne să renunțăm la Silistra, căci puterile nu vor să ne-o acorde.

— Nu renunțăm la Silistra. Voim Silistra, o vom avea.

Prima depeșă ne-a trimis-o d. Mavro-

cordat, ministrul nostru la Viena. D. Mavrocordat comunică declarația ambasadorului Germaniei, că nici în punctul de vedere al dreptului nu putem avea Silistra și că Anglia s'a pronunțat formal contra noastră.

A doua telegramă ne-o trimite, d. Diamandy, ministrul nostru la Roma. D. Diamandy ne comunică că ambasadorul Austro-Ungariei de acolo, reproducând opinia cancelarului Berchtold, adăoga că Austro-Ungaria și Rusia au căzut de acord și că nu sunt dispuse să susțină pretențiile României asupra Silistrei.

Ambasadorul Austro-Ungariei mai comunică ministrului nostru dela Roma, că deoarece Germania va fi nevoită să se abțină față de noi, ne consiliază să nu facem chestie „sine qua non” din Silistra.

După câteva zile, Beldiman, ministrul țării la Berlin, ne comunică că din convorbirile avute cu ambasadorii puterilor, de acolo, și-a dat seama că nimeni nu convine la cedarea Silistrei.

Noi totuși am persistat în cererea noastră.

Soluția Rusiei.

Atunci Rusia a venit cu soluția să ni se cedeze înălțimile și întăriturile Silistrei, împreună cu ceva teritoriu, dar Silistra să rămână a Bulgariei. Se adaugă că și Franța e de părerea Rusiei.

Am refuzat și această soluție și persistând, ni s'a promis să împărțim Silistra în două, din care o parte să fie a României, iar cealaltă a Bulgariei.

Telegrama prin care d. Nanu, ministrul nostru la Petersburg, ne comunică această soluție era redactată în următoarele cuvinte:

— „En deux”.

La care am răspuns:

— „En tout”.

La așa rezistență din afară am răspuns așa insistență de aici.

Atunci ne-am formulat următoarele desiderate:

1. De drepturile Românilor din Macedonia nici discuție nu mai poate fi.
2. Delimitarea graniței Tartucaia-Balcic, cu cedarea de teren cel mult până la Kavarna.

Demascarea lui Daneff.

A urmat conferința dela Londra, între d. Daneff, Mișu și Take Ionescu. Deodată, discuția a devenit iritantă, fiindcă d. Daneff rețuza să continue negocierile, pe motivul, că atât eu la București, cât și d. Kalinkoff, cât și d. Take Ionescu, la Paris, față de d. Poincaré, am fi declarat că d. Daneff a mărturisit că Bulgaria a acceptat în principiu propunerile noastre.

Era un neadevăr: d. Daneff voia să se ascundă prin asemenea proceduri jignitoare pentru noi. Asta nu merge, am zis noi, și am tăiat cele două aripi ale ratei. Prima aripă la București: d. Kalinkoff, în fața dlui Sebeko, a declarat că nu am făcut o asemenea declarație. A doua aripă la Paris: d. Poincaré a scris o scrisoare dlui Take Ionescu prin care afirmă că niciodată d. Take Ionescu nu i-a făcut declarația pe care i-o atribuia d. Daneff.

Nouile propuneri ale Rusiei.

Am spus, atunci puterilor, că România renunță la discuție, deoarece socotește asemenea procedee jignitoare pentru demnitatea sa. De asemeni Maj. Sa mi-a comunicat, că nu admite asemenea procedee, și că estet hotărât să mergem până ori unde va trebui.

Peste două zile ministrul Rusiei a venit cu noi propuneri.

Anume:

Dărimarea fortificațiilor, cedarea a 20 de sate din jurul Silistrei și garantarea posesiunii liniștite a Dobrogei.

Am răspuns că nu am înțeles amestecul Rusiei între noi și Bulgari. D. ministru al Rusiei venea ca intermediar. Trebuia să se fi întrebat dacă îl accept; poate propuneam un altul; poate pe ministrul Italiei.

Am spus ministrului Rusiei, că nu primim garanția pe care ne-o oferă Bulgaria asupra

posesiunii Dobrogei. Garanția suntem noi cu regele nostru, cu soldații noștri....

In acest moment, d. Titu Maiorescu care vorbise două ore și jumătate, fără nici o întrerupere, se așeză pe fotoliu, și spuse, adresându-se către președintele Senatului:

— Domnule președinte! Domnii senatori fiind obosiți, vă rog să suspendați ședința.

Ședința se ridică, amânându-se până Luni, după amiază, când d. ministru va vorbi despre protocolul conferinței dela Petersburg.

S-a.

Problema austriacă.

D. Alfred H. Fried din Viena publică în revista „Les Documents des Progres” din Martie trecut un studiu asupra situației politice interne și externe a Austro-Ungariei, în care atribuie naționalismului toate relele de cari suferă acel stat.

Pentru statele locuite de un singur neam, zice dsa, ideea națională contribuie la întărirea și progresul țării, dând ca exemplu Italia, Germania etc.; pentru statele însă compuse din diferite naționalități, naționalismul nu poate fi decât un element distrugător.

Nu sunt deloc de părerea dlui Fried, afară numai dacă dsa a vrut să zică că naționalismul implicit un element corosiv într'un stat format din mai multe popoare din cauza ambițiilor nechibzuite a poporului dominant pentru a face ca naționalitatea sa să prepondereze în toate și peste tot.

Mai întâi pornește greșit dela început.

Dsa pune chestia „Problema austriacă” și apoi nu vorbește decât de Austro-Ungaria, ceea ce nu e același lucru cu Austria, în senzul unei Austrie, astfel încât să cuprindă și Ungaria precum și toate celelalte naționalități.

Deși Austria și Austro-Ungaria se pot confunda fiindcă au același fel de constituire ca stat, fiecare în parte și ambele împreună formând state compuse din diferite naționalități, totuși e o deosebire tranșantă între ele.

Austria, chiar numele ei arată, nu poartă nume după naționalitate, al unui neam. Este tocmai un stat în care mai multe popoare să poată trăi foarte bine împreună, dezvoltându-se fiecare după simțul său național, iar toate împreună formând un stat mare, puternic și eminent civilizată, în care frățietatea între neamuri și solidaritatea unuia față de celalalt să fie ideale. Interesul numai de a ține piept ori cărei tendințe străine de încălcare fie teritorială, fie economică să le țină strins unite între ele, pentru că fiecare neam în parte fiind mic, n'ar avea o putere de rezistență eficace.

Austro-Ungaria nu e așa.

Aci îndată se ivește în denumirea complexă o parte a ei pur naționalistă Ungaria, reprezentând poporul unguresc. Deci, dela început cu pretențiune ca toate celelalte neamuri aflătoare în interiorul ei, unele poate chiar mai vechi decât Ungurii, să se contopească în sinul ei, să se desnaționalizeze.

De aci vrajba, de aci slăbiciunea în stat, de aci toate relele de cari vorbește d. Fried.

Despicând astfel lucrul, am deslegat, socotesc, mai cu succes „Problema austriacă”.

A făcut rău Austria când nu și-a dat seama de modul cum e formată și a cercat să germanizeze celelalte naționalități fiindcă o parte din popoarele ei împreună cu guvernul era germană.

A făcut rău Austria, nu și-a înțeles viitorul când a făcut dualismul cu Ungaria.

Și chiar nu e încă timpul pierdut dacă cel puțin viitorul suveran al statului vecin, căci cugetarea actualului e prea slăbită de bătrînete și de o domnie atât de lungă — ar putea înțelege că Austria nu mai poate dăinui decât cu sistemul federativ.

Și, Doamne, necesar ar mai fi un asemenea stat

în mijlocul bătrânei Europe! — Cum ar înfrina el toate apetiturile străine, cum ar garanta el de bine dezvoltarea pașnică a tuturor popoarelor europene și cum ar asigura de trainic, pentru veci poate, pacea europeană! Iar glasul ei ar fi ascultat cu respect și la Est și la Vest și Nord și la Sud, vechea ei deviză „A. E. I. O. U.” (Austriae Est Imperi Omni Universo) ridicându-se falnică și glorioasă asupra tuturor devizelor celor mai mărețe.

Saranga, 9/22 Maiu 1913.

G. Teșanu.

Stare de asediu în Sătmar.

Incerări de a silui conștiința credincioșilor. — Poporul nu se lasă terorizat. — Pe mâna jandarmilor.

— Dela corespondentul nostru. —

Sătmar, 24 Mai.

Procuratura reg. din Sătmar continuă cu cercetările în chestia episcopiei de Hajdudorog. După cum bine știm, scopul principal e să alte pe „agitatorii” poporului, iar de altă parte să se informeze prin jandarmi asupra ținutei poporenilor din comunele amenințate. În comuna Resighea de pildă, starea de asediu a durat aproape două săptămâni încheiate. Comisia exmisă la fața locului, și-a dat o deosebită osteneală să aducă în perplexitate pe preotul localnic d. Corneliu Abrudan și pe credincioșii săi, însă fără nici un rezultat.

Credincioșii fășionează în fața jandarmilor cu conștiința liniștită și cu fruntea ridicată, protestând în contra oricărei învinuiri că i ar fi agitat cineva. Ei sunt convingși în ținuta lor și știu să aprecieze zilele care le trăim mai mult ca unii dintre „conducătorii” săi și — cu durere o spunem — mai ales dintre preoți. Ei înțeleg răspunderea ce o au pentru integritatea așezămintelor noastre bisericesti.

Preoții din comunele amenințate primesc mereu scrisori dela câte un matador din orașul Hajdudorog, prin cari cearcă să-i facă aderenții episcopiei de Hajdudorog. Așa d. Cornel Abrudan în zilele trecute a primit o asemenea scrisoare de următorul conținut: „Părăsește-ți convingerea de pân' acuma, aderează la episcopia de Hajdudorog și nu protesta în contra adnexării, iar noi vom face să înceteze ancheta în contra d-tale și în contra poporenilor și așa, de sigur, îți va merge cu mult mai bine. — Un binevoitor.”

Jandarmii au mai cercetat comunele Vezend, Dindileag, Portelec și Vașad. Au luat la protocol fășionările preoților și ale credincioșilor.

În comuna Vașad jandarmii și-au făcut apariția în 20 l. c. la casa parohială. Protopop-parohul din localitate d. Demetriu Mureșan, după ce jandarmii au dovedit că sunt trimiși de procuratura reg. din Sătmar, a răspuns la întrebările lor convingându-i despre rezistența ce o arată poporenii în contra alăturării parohiilor la episcopia de Hajdudorog.

Au mai fost ascultați la casa comunală câțiva credincioși. Relevăm în special fășionarea curatorului prim Stefan Bibart, un om deștept și român bun. În urma mărturisirilor acestuia credem că se va fi convins și comisia de jandarmi că nu mănâță de instigatori, ci din dragoste curată și din alipire către limba, neamul și biserica lor s'au răsvrătit credincioșii împotriva darului danaic cu care vrea să-i dăruiască guvernul unguresc, ajutat de sfântul Scaun dela Roma. Rap.

Soarta școalelor românești.

De Dr. Ion Mateiu.

(Sfârșit.)

IV.

E firesc, ca biserica care susține școalele, să nu rămână impasibilă în fața marelui acțiuni de salvare, care necondiționat trebuie pornită. Biserica încă va trebui să caute după puțină mijloacele, cari să contribuie, fie chiar și în măsură mai mică la păstrarea altarelor culturii românești. Am spus la alt loc, că tânărimea nu poate fi pusă la contribuție. Ea a dat nu numai întreg prisosul inimii și avutului său, ci a trecut chiar peste putințele jertfei. E timpul să vorbească, să făptuiască acum intelectualii, cărturarilor români de toate nuanțele. Modalitățile ar fi următoarele. Să se introducă darea culturală obligată pe toți intelectualii români din cuprinsul bisericilor românești.

Iată vremea să înfăptuiască această propunere tocmai acum sinodul arhidiecezei ortodoxe întrunit în Sibiiu.

Credincioșii de rând plătesc deja de mult o taxă anuală de 30 bani (sidoxia). Pentru intelectuali se fac 4 clase de contribuții, și anume cu 1, 2, 5 și 10 cor. anual.¹⁾ Darea culturală de 2% a salariului impusă până acum se va sista. Oficiile protopopești vor avea datoria să facă lista tuturor intelectualilor aflători pe teritoriul jurisdicției lor, cu indicarea ocupației. Pe baza aceasta ei vor fi împărțiți în 6 clase, fixându-se la fiecare contribuția anuală pe care este dator s'o dea. Zicem dator, căci orice intelectual, ori unde s'ar găsi este membru al bisericii. În calitate de membru el are anumite îndatoriri față de această biserică; în primul rând să contribuie la susținerea și acoperirea trebuințelor ei de tot felul. Însăși legile statului recunosc dreptul bisericii, de-a angaja pe credincioși la susținerea și dezvoltarea ei. Din acest motiv, statul însuși vine în ajutorul bisericii, încasând prin organele sale administrative dările culturale fixate pe credincioși cu observarea normelor legale. Astfel încasarea contribuției de cult, ar fi la toată întâmplarea asigurată. Dar noi sperăm, că nu va fi nevoie să apelăm la ajutorul statului. Împărțirea pe 4 clase e astfel întocmită, încât ea nu poate deveni pentru nici un intelectual nedreaptă sau prea apăsătoare. Dimpotrivă, suntem convingși că este cât se poate de ușoară, așa că nici un intelectual n'ar avea motive să se plângă contra ei, ori să aștepte execuția forurilor administrative. Și acum să facem iar puțină socoteală. În temelul acestei noi aranjări, s'ar încasa anual în arhidieceza Sibiiului cam 70.000 cor., iar în dieceza Aradului și a Caransebeșului câte 30.000 laolaltă deci 130.000 cor.

După aceleași principii ar fi să se sistematizeze darea culturală și în mitropolia greco-catolică. Am avea atunci în arhidieceza Blajului cam 40.000 cor., în a Gherlei 30.000 cor., a Orăzii-mari 20.000 cor. și în a Lugojului 15.000 cor. În total ar rezulta anual o contribuție culturală repartizată exclusiv pe intelectuali în sumă de 235.000 cor. Și cât de ușor poate fi câștigată. E nevoie de-o parte de puțin interes, iar de ceeaaltă de un mic, foarte mic simț de jertfă. E de dorit și stăruim cu toată hotărârea să se dea fondului cultural această organizație în toate cele 7 eparhii românești din Ungaria. Am avea astfel în permanență un excelent mijloc de susținere și propagare a culturii naționale. Ar rămânea să mai câștigăm lângă aceste sume încă 165.000 cor. anual, ca astfel să putem asigura existența tuturor celor 800 de școale amenințate. Aici ar urma să facem apel la o seamă din fericirii noastre fruntași bogați. Ne gândim în primul rând la Preasfințitul episcop dela Oradea-mare. Se vorbește că venitele Sfinției Sale ar fi cam de 3—400.000 cor. Noi știm că Sfinția Sa ca un călugăr cucernic, se mulțumește cu puțin, mai știm că seminar teologic nu susține, și în fine — lucru vrednic de reținut — știm că viitorul celor 145 de școale primare de sub înțeleapta păstorie a Sfinției Sale nu trebuie

¹⁾ Sinodul arhidiecezan a fixat 6 clase cu 30 bani 1, 2, 5, 10 și 20 cor. punând și pe țărani la contribuție. Astfel rezultă o sumă mult mai mare decât cea prezentată de noi.

să-i facă griji, fiindcă existența lor este asigurată. Anume 143 din ele sunt subvenționate din partea statului. Astfel îndrăznim să ne gândim, cât de bine ar putea fi mântuite *sute de școale* din cuprinsul mitropoliei greco-catolice, cu numai a 4-a parte din venitele croesiene ale Sfinției Sale. Noi sperăm, că urmașul milostivului episcop Pavel, este același înțelegător adânc al durerilor neamului și inima Sa se va deschide largă când fiica bisericii — al cărei părinte este din mila lui Dumnezeu și voința oamenilor — cuprinsă de viiforul primejdiei îi va cere adăpost și scăpare.

În același chip credem că se va mișca și sufletul altor mici milionari de-ai noștri, cari în clipe mari trebuie să dovedească că în adevăr au și punji mari.

Restul de câteva zeci de mii s'ar putea face în fine cu ușurință de către consistoarele ambelor biserici cu ajutorul diferitelor fonduri administrate de ele, eventual și prin alte mijloace.

V.

Dar pe lângă cărările indicate în cele anterioare, s'ar mai putea găsi și altele. Neamul românesc nu este format numai din cele 4 milioane, cari trăesc în Ungaria. E cu mult mai mare numărul acelor Români cari trăesc în afară de granițele politice ale acestei țări. Oare nu-i privește pe ei deloc, starea și viitorul nostru? E doar atât de clar, că doi frați cari trăesc alături, nu se pot izola ermetic unul de altul. Când focul izbucnește în casa unuia din ei celalalt îi sare în ajutor, nu numai împins de un elementar simț uman, ci determinat de îndemnuri cu mult mai adânci, răsărite din conștiința aceluiași suflet. Cultura românească este una, ca și sufletul exprimat în formele superioare ale acesteia. O slăbire a acestei culturi în una din părțile pământului românesc, se va resimți și în ceeaaltă latură cu aceeași putere. Frații noștri de dincolo, își vor da seama de aceste adevăruri, și vor înțelege că idealul românesc unic, a ajuns astăzi în fața unei noi primejdii. În Ardeal 800 de școale primare se găsesc acum în gura morții. 800 școale înseamnă 800 de cetății ale culturii românești, cari cucerite de dușman, provoacă o *moarte parțială* a sufletului românesc colectiv.

Pot ei oare rămânea nepăsători în fața unui astfel de dezastru? Noi credem, că și de astădată fiorul iubirii de frate îi va mișca din indiferență, determinându-i la fapte mari și nobile. Culmile Carpaților nu sunt atât de înalte, încât să nu poată fi străbătute de strigătele noastre de durere...

Am fixat în rândurile anterioare o serie de propuneri, menite să contribuie la rezolvirea marelui probleme care ne preocupă astăzi: *mântuirea școalelor românești primare*. Ele n'au pretenția de-a fi cele mai bune, ci urmăresc un singur scop: să trezească în cele mai largi cercuri interes cald pentru scăparea celor 800 de școale, a căror viețată trebuie să ne fie deopotrivă de scumpă tuturor.

Totul atarnă de două lucruri: înțelegere și voință de-a făptui. Un popor de conștiință, un popor care trăește de veacuri în urmărirea unui ideal mare și înălțător, în clipe mari se găsește totdeauna într'un gând și o simțire. Atunci el săvârșeste fapte izvorite din îndemnul unei înțelegeri și voințe unitare. Fapte cari înalță și mântuie. E o datorie, o *necesitate* imperioasă chiar, să dovedim că le-avem și noi în aceste „zile rele”.

Dr. Iustin Marsieiu

și-a mutat cancelaria advocațională în str. Széchenyi nr. 2.

Alteșani stradă cu o casă mai la vale.

Contele Tisza osândind obstrucția

Sedința de azi a camerei.

— Prin telefon dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 26 Maiu.

Azi camera, după o lungă pauză s'a întrunit iarăși, dar numai în ședință formală pentru ca să-și fixeze un program de muncă. Partidele opoziționiste consecvente hotărârilor ce s'au luat în săptămâna trecută nu s'au înființat la ședință. Astfel partidul guvernamental a fost și de data asta la largul său.

Galeriile au fost puțin împopulate, dovadă că până și publicul din capitală e cu desăvârșire impasibil față de tot ce se petrece în cameră. Pe culoare nu se observă nici o animație. Pentru o clipă doar deputaților le bate la ochi îndelunga conversație dintre cont. *Khuen-Héderváry* și ministrul de honvezi *Hazai*. Se colportează că conversația asta decurge din misiunea ce i se atribuie contelui *Khuen-Héderváry* în chestiunea restabilirii unor stări normale în Croația. Se pretinde că în audiența de deunăzi a contelui *Héderváry* s'ar fi stabilit soluțiuni precise în ce privește stările excepționale din Croația.

Ședința începe abia către orele 12. Îndată la început președintele camerei, contele *Stefan Tisza* parentează într-o cuvântare mai lungă și plină de elogii pe antecesorul său, Desideriu Perczel, pe care-l preamărește îndeosebi pentru meritele, ce și-a câștigat luptând împotriva obstrucției și pentru suprimarea ei din viața bolnavă a parlamentarismului în Ungaria. Decedatul Perczel — spune contele Tisza — a fost un adevărat martir al parlamentarismului maghiar. El s'a sacrificat pentruca să asigure izbânda de astăzi a principiilor noastre.

Cuvintele contelui Tisza au fost ascultate în tăcere.

Președintele prezintă apoi lista celor 80 de membri ai juriului de incompatibilitate. Au prestat jurământul membrii comisiei de incompatibilitate permanente.

Ministrul președinte *Ladislau Lukács* depune mai multe rapoarte și propuneri, între cari și propunerea referitoare la darea comunală a localităților din comitatele Sălăgiu și Maramurăs.

Ministrul de agricultură contele *Serényi* prezintă un proiect de lege despre vânzarea mai multor imobile de ale statului.

Ministrul de finanțe, contele *Teleszky* depune un proiect despre impozitele asupra industriei de spirt.

Ministrul de justiție, *Balogh* prezintă un proiect despre *cvincvenalele preoților*, despre grădinile de copii (ovode) etc.

Camera a hotărât apoi să țină cea mai apropiată ședință Luni, în 2 Iunie.

Foile „Partidului Național”
„ROMÂNUL” și „POPORUL ROMÂN”
se află de vânzare la următorii depozitari:

București: G. A. Dușescu, Calea Victoriei 109.

Lugoj: Gheorghe Țăranu, „Librăria Minerva”

Blaș: „Librăria Seminarială”

Vârșeț la firma *Vasilie I. Subota*.

Scrisori din Berlin.

Berlinul de Rusali. — Două jubileuri. — Din viața unui oraș de milioane.

Luna Maiu.

Rusaliile sunt pentru Nemți aceea ce la noi înseamnă Paștile. Serbători de trei zile pentru toată lumea muncitoare, vacanție pentru școli, pentru lumea cuprinsă — vremea excursiunilor sănătoase de primăvară, în regiunile germanice de sud, în Alpi, până în Italia, în nord până în Islanda și Norvegia. Pentru gospodine — e truda alor noastre din săptămânile postului mare: saiele se priminesc, ba străzile pe alocurea iau o altă înfățișare, căci proprietarii sunt siliți să-și mai scoată din pungă nu numai să adune. Dela lucrătorul cu ziua până la marele industriaș, toți serbează cum pot mai bine și mai ales cum pot mai în larg în acest oraș în care străzile chilometrice și multele etajuri în sus, ascund albastrul cerului și mână departe la margini verdeața grădinilor înflorite de Mai.

De altfel deprinși, siliți a se deprinde cu această viață, localnicii s'au îngrijit totdeauna să și-o îndulcească cât au putut și cine ar crede că în mijlocul Berlinului se află totuși un colț de pădure cu umbră deasă — *Tiergarten*, — la margini, locuri plăcute de petrecere în aer și liniște, așa precum are ieșanul în împrejurimile patriarcale ale Iașilor și mai puțin bucureșteanul în capitala lui dogorâtă de arșița verii. La *Treptow*, Spreamărită până a se mândri cu albie largă de râu, la *Tegel* — întinsul lac limpede, poartă vaporase și nenumerate bărci, bărci pline totdeauna de dornicii de aer proaspăt. Cine și-ar închipui că văslitul e un sport așa de răspândit într'un oraș de fapt înconjurat de nisipuri? S'au îngrijit conducătorii lui — și cu un spirit de iubire de comună, aproape necunoscut orașelor noastre, în cari consiliile comunale și primării sunt unitate (de atâtea ori, nulitate!) politice, ca lumea să se simtă cât mai bine și să nu stea numai cât o leagă nevoia.

Și Berlinul ca și celelalte orașe mari ale apusului își datorește într-o mare măsură violența vieții sale, străzilor numeroși cari vin, stau și se duc, din toate părțile namei. Anul acesta în deșebii este un prilej binevenit ca numărul acestora să crească considerabil: două jubilee. Unul, serbătorit de toată suflarea germană cu pietate și entuziasm: centenarul luptelor pentru libertate; cel de al doilea, potrivit nestinselor simțuri feudale, cu un caracter mai mult nordic, prusac: aniversarea a 25 ani de domnie a regelui Prusiei și împăratului Germaniei, Wilhelm al II-lea.

În adevăr, puțini ani în istoria universală mai bogată în fapte hotărâtoare, pentru istoria veacului naționalităților, cum s'a numit veacul al XIX-lea, mai simbolic, — decât 1813.

Cu un an mai înainte se încheiase o epocă, care, dacă a însemnat renașterea spiritului de libertate prin revoluția franceză, ca și prin mișcarea idealistă și plină de furtunos avânt a clasicismului german, a fost numai puțin, în domeniul vieții politice, o epocă de sfășiere de nații. Pentru noi ea începuse cu răpirea Olteniei (1718) ca să se încheie cu aceia a unei jumătăți din Moldova, a Basarabiei (1812). E o întâmplare că aceste vremi ajunsesse stăpânitor Napoleon I, care ca pe o hartă și cu o pensulă, schimba țări și împraștia popoare? E mai curând o întâmplare că a venit ceva mai târziu și n'a fost părtaș uriașei nedreptăți istorice a întregii fringeri a Poloniei. Nu s'a scris istoria veacului al XVIII-lea ca un veac de brutale rășluri, ridicate de statele mari ca principii de cărmuire politică, fiindcă istoria universală o scriu încă numai ele.

Anul 1813 începea o altă vreme. Cine ar fi crezut că stavila de care să se năruie ca într-o noapte, aceia ce stăpânul Franței revoluționare și-al bătrânei Europe monarchice — clădise în ani de zile de trudă furtunoasă, va fi acel popor despre care desnădăduit, Goethe zicea în 1808 „că e merit să fie împraștiat ca Evreii în toată lumea”? Nu fu așa. Cinci ani după această vreme neînfrântul prinț al rășboiului dela Jena și Austerlitz, era răpus la Leipzig, silit să se retragă, urmărit pe însuși pământul francez, adus la abdicare și închis la Elba. Odată se mai ridică strălucitor împăratul noii Rome, dar ca să se stângă în dată, după ce o ultimă oară în sânge crunt câmpurile dela Waterloo.

Acesta e anul 1813: prusac prin înflăcărarea furioasă și credința oarbă pe cari numai ceasul desnădejdei le aduc, german — prin dorul aprins de libertate cu care se stânsese Schiller, dar îl moștenise pioși și înțelegători, pasionați de viziunea unei patrii mari și ferice, gata a se jertfi pentru ea: Arndt, Schenkendor, Körner, Rückert, Uhland, Kleist. „Valoarea internă” a vremii la care făcea apel îngrijindu-se păstorul Schleiermacher noi o putem recunoaște mai bine astăzi. O vreme e mare prin faptele ce se săvârșesc în cuprinsul ei, dar aceste fapte numai atunci rămân încrustate în vecinicie când sufletul ce se ascunde îndărătul lor

e mare ca și ele. Și faptele și sufețele acelei vremi au fost eroice: o mărturiseste toată producția literar-politică a vremii, scrisorile și memoriile, broșurile și pamfletele; faptele, răpunerea dușmanului în propria lui țară și cu aceasta, cea dintâi piatră la consolidarea Germaniei mari. Wilhelm I împăratul încoronat la Versailles, fiul numai al celui așa de greu umilit rege al Prusiei de către Napoleon, înfrând la 1871 în Berlin în fruntea armatelor victorioase, a zis: „trebuie să recunoaștem că noi doar am clădit mai departe pe temelii ce le-au pus 1813, 1814 și 1815”.

Dar serbătorind fie și amintirea unor timpuri așa de îndemnătoare la fapte mari „Berlinul își urmează viața lui de oraș de milioane, modern și de aceia tănuind cele mai variate fapte. Un specimen din fericire rar îl reprezintă criminalul Rittter de care au vorbit cu multă vâlvă gazetele germane din ultimul timp. Austria de nastere, slugă la o casă mare, bestia degenerată a smonit un băiat de școală, de care bătându-și joc, l-a strangulat apoi și ciopărtindu-l cu satir l'a împăchetat transportându-l în două extremități deosebite ale orașului. Aflarea oribilelor pachete a ridicat întreaga poliție care a anunțat un premiu de 1000 de lei celor mai bune îndrumări de descoperire a criminalului; în adevăr în trei zile a și fost aflat; stăpânii îi lipsiau de acasă, așa, s'a apucat de isprava care îl va duce la moarte. Caracteristic pentru viața marilor orașe moderne, fapta mârșavă a scormonit una din perversitățile ce fatal ascund.

O altă dată voi scrie pentru cititorii „Românului” despre expoziția pictorului istoric Werner, la care aceia a pictorului francez David, la Paris, e numai o replică de duel, tacit dar foarte conștient, apoi despre unele fapte de politică germană, interesante pentru lumea noastră, frământată de atâtea opinii și dorinți. Se împlinesc aproape un an de când răsăritul Europei e teatrul unor evenimente cari i-au schimbat înfățișarea. Care a fost atitudinea Germaniei ca opinie publică și ca putere a triplei alianțe, se poate acum contura mai precis și cu învățăminte destule pentru răsăritul latin.

I. A.

Cum să rezolve ungerii chestiunea de naționalitate.

Propunerile unui patriot ungar.

Arad, 26 Mai.

Opoziția maghiară, prin organul *Pesti Hirlap*, de o vreme încoace învinuște guvernul că se îngrijește prea puțin de legitimității fii ai țării, de ungeri, lăsându-i pradă sărăciei și valahizării. În schimb apelează la simțul patriotic al societății maghiare, singură chemată să săvârșească opera de siguranță a țării în lipsa ajutoarelor guvernului.

În *Pesti Hirlap* un anume *Hegedüs* pune în vedere societății maghiare „rezolvirea” chestiei de naționalitate. Cum înțelege *Hegedüs* această rezolvire se va vedea la vale.

E vorba de agitata chestiune de naționalitate română. *Hegedüs* face „psihologia” grosului poporului român, a țărănimii, care se deosebește de firea cărturării prin însușiri de blândețe și îngăduială. Societatea ungurească apropiindu-se de această țărănimie foarte ușor „o poate scoate din ghiarele preoților și învățătorilor valahi”, „țăranul valah bucuros se face ungar”.

Iată ce propune *Hegedüs* societății maghiare:

1. În ținuturile cu naționalități societatea maghiară să ceară *înființarea de școli de stat*, — acesta fiind cel mai mobil element de maghiarizare. Să țină adunări prin cari să ceară înființarea de școli de stat: în Bihor, Sătmar, în comitatul Aradului.

2. Națiunea maghiară să nu mai continue politica de sinucidere, răbdând și pe mai departe funcționarea institutelor pedagogice și teologice ale națiunilor, unde se cresc cei mai maghiarofobi dascăli și popi; să se urgiteze închiderea acestor instituturi, ce se susțin cu ajutor de stat, de unde ies astfel de conducători cari îngăduie să orbecăiască poporul în „cea mai întunecată neștiință”. Societatea ungurească să aleagă astfel de deputați cari să ceară închiderea școlilor unde se cresc „trădătorii țării și agitatorii”.

3. Sunt indispensabile înființările de bănci pe temeiul altruist. Societatea maghiară să depună acții spre acest scop, să nu se aștepte dela guvern acest lucru pentruca guvernul n'a între-zărit încă eficacitatea acestui mijloc de prote-

iare, de patronare a fiilor legitimi ai țării, bieții atât de înstrăinați și valahizați. Toți bunii patrioți cu bani gata să se pună pe lucru.

4. Hegediș propune organizarea societății ungurești, întemeierea unei Alianțe Naționale în întreaga țară, care să „rezolve” cu bun stărușt chestia de naționalitate.

Am însemnat încă odată cari sunt preocupările superioare de stat național maghiar. Aceste ale lui Hegediș sunt aproape neîntrecute până acum, pentru că el înțelege sub rezolvirea chestiei de naționalitate, desființarea neamurilor nemaghiare din patrie, — cel puțin alți invențioși luptători ai viitorului mare stat național maghiar n'au avut atâta îndrăzneală „nobilă” să vorbească, totuși, de o „rezolvire”. După Hegediș, dacă societatea ungurească înțelege să jertfească bunurile pentru desăvârșirea operei de maghiarizare, e chestie de timp până nu vor mai exista valahi etc.

De s'ar desfunda odată butoiul cu praf din interiorul țării noastre, ca în flacăările lui să piară urmele monstrului „Idea de stat maghiar”!

O serbare frumoasă.

Sfințirea bisericii gr. cat. din Săcătura.

— Dela corespondentul nostru. —

La 11 Mai a. c. s'a celebrat sfințirea noii clădiri a bisericii gr. cat. din comuna Săcătura cercului Ileanda-mare (comitatul Solnoc-Dohăca.)

Actul sfințirii a fost îndeplinit prin Ilustritatea Sa d. episcop Dr. Vasile Hossu.

Primirea Ilustrității Sale s'a făcut la gara din Ileanda-mare unde a sosit Sâmbătă după amiază la orele 6, atașat de domniile canonicilor Dr. Oct. Domide și Greg. Pop, domniile profesori Dr. Ales. Ghetie și Teodor Morariu. — La gară a fost bineventat în numele poporului din cercul Ileanda-mare de bravul nostru român Dr. Victor Pop avocat în Ileanda-mare. La intrare în comuna Ileanda, înaintea unei porți triumfale a fost bineventat în numele preotimiei și în prezenta poporului credincios din Ileanda, de preotul Glodului părintele Valeriu Filipan; Ilustritatea Sa mulțumește în cuvinte însușitoare și între urările fără sfârșit ale celor prezenți de primirea frumoasă ce i s'a făcut.

De aici, la dorinta Sa, — deși a fost rugat să nu meargă să înopteze la Săcătura, o comună la depărtare de 8—10 km. de Ileanda — a continuat drumul cu trăsura însoțit de d. avocat Dr. Victor Pop și de-un convoi de vre-o 20 trăsuri, până la edificiul vechiu al bisericii din Săcătura. Acolo s'a celebrat vecernia care a durat până la orele 9 seara. Vecernia a încheiat-o Ilustritatea Sa cu o predică frumoasă îndemnând pe credincioși la fapte bune și legându-le de suflet taina mărturisirii.

Peste noapte a fost incuștat la părintele Buzura, care totodată a dat și o cină în onoarea iluștrilor oaspeți.

A doua zi, Duminecă, înainte de orele 8 Ilustritatea Sa a spovedit pe mai mulți credincioși.

La ora 8 dimineața s'a început actul sfințirii, la care a participat nu numai aproape întreg poporul din cercul Ileanda-mare, ci și poporul din comunele chiorănești învecinate, — așa că biserica — altcum destul de spațioasă, — să fi fost cel puțin de 20 ori mai mare să să fi putut străbate întreg norodul la sfințire. Au fost la serbare peste 6000 de oameni. Este imposibil a descrie bucuria și fericirea poporului, când după un răstimp de zeci și, mai știe și Dumnezeu, poate de sute de ani am ajuns și noi odată ziua dorită ca să ne vedem arhiereul în mijlocul nostru.

Bucuria noastră a fost cu atât mai mare, când îndată la începerea actului sfințirii a sosit și iubitul nostru deputat în cameră d. Dr. T. Mihali, dimpreună cu iluștra dsale soție.

Serviciul divin a fost oficiat de vre-o 40 preoți, în frunte cu domniile canonicilor Dr. Domide și Greg. Pop și pontificând episcopul. Funcțiunea de diaconi au îndeplinit-o domniile profesori Dr. Ghetie și Teodor Morariu.

La mijlocul sf. liturghii Ilustritatea Sa a predicat, mulțumind poporului credincios din paro-

hie, curatorilor, preotului local pentru oboseala și jertfa ce au adus prin ridicarea frumosului altar întru mărirea lui Dumnezeu, — mulțumind apoi tuturor binefacătorilor și în special dlui deputat al camerei Dr. Teodor Mihali și soției dsale, cari și cu aceasta ocaziune au contribuit cu obolul lor însemnat pentru ridicarea frumoasei biserici. Au depus în altar din moaștele sfântului Feșcian.

După terminarea sf. liturghii a eșit poporul în grădina bisericii. Pe un podiu ridicat anume spre acest scop s'a urcat d. canonic Dr. Oct. Domide și a rostit o predică ocazională — nu odată storcând lacrimi când de durere când de bucurie, din ochii credincioșilor. I-a îndemnat la ținerea poruncilor date de arhiereu și anume, să trăiască în pace, înțelegere și să nu asculte de profeții mincinoși.

După aceste, la întoarcerea din Săcătura s'a dat un banchet la orele 3 d. a. în restaurantul dela scările din Birușa, la care a participat în frunte cu Ilustritatea sa aproape una sută de oameni.

După amiază Ilustritatea Sa a făcut mai multe vizite intelectualilor din Ileanda-mare, a asistat și a pontificat la vecernie în biserica din Ileanda.

Seara, la cină, a fost invitat la d. Dr. Victor Pop, împreună cu ceilalți oaspeți. Tot acolo a rămas și peste noapte.

Duminecă seara, la hotelul dela scările din Birușa s'a aranjat o petrecere cu dant, sub patronajul doamnei Eleftera Dr. Mihali, tot în favorul bisericii din Săcătura. Petrecerea a succedat splendid. A participat și d. deputat Dr. Mihali cu stim. soție, care cu aceasta ocaziune a mai dăruit suma de 120 cor. tot în favorul bisericii sfințite.

Coresp.

Războiul între aliați pare inevitabil.

Armata bulgară în revoltă. — Un minister național în Bulgaria. — Temeri de grave complicații. — Știri foarte dureroase din Macedonia. — Grave complicații pentru Albania.

Arad, 26 Mai n.

Atât știri telefonice trimise din Sofia, cât și corespondențe particulare arată situația în Bulgaria ca foarte îngrijitoare. Armata bulgară nu mai rabdă situația de azi. Ea cere să fie întoarsă acasă sau să fie pornită la luptă cu foștii aliați. Pe fiecare zi se întâmplă scene grozave în tabără: Ofițerii nu mai au nici o influență și de câte-ori câte unul este mai brutal se produc acte grave de indisciplină. Sunt numeroase cazuri de ofițeri împușcați de proprii lor soldați. Cenzura împiedecă să pătrundă veștile acestea triste în țară, dar totuși se află unele din ele.

Acum cinci zile generalul Ratko Dimitrieff, a fost trimis să inspecteze tabăra. Primul regiment pe care l-a întâlnit a manifestat nemulțămirea armatei prin refuzul tuturor soldaților de a saluta pe general. Atunci generalul le-a ținut un discurs căutând să-i liniștească. Au ieșit mai mulți din rânduri și au declarat că vor război sau întoarcere acasă. În starea de azi nu mai stau și dacă nu se ia imediat o hotărâre o pornesc cum îi taie capul.

Insistențele generalului au fost zadarnice și la plecare soldații au păstrat aceeași atitudine. Nici unul n'a răspuns la salutul generalului.

Față cu atitudinea armatei, guvernul din Sofia se vede nevoit să ia măsuri și ni se afirmă că el dorește regularea păcii atât cu Turcii, cât și cu aliații. Decât din partea aliaților întâmpină o vie rezistență.

Azi a venit știrea că pentru a slăși diferențul cu Sârbii, guvernul bulgar a trimis trupe puternice la Belogratic, localitate întărită la 20 chlm. de frontiera sârbească. Sârbii văzând mișcarea trupelor bulgare au trimis 3 diviziuni la punctele întărite din fața Belograticului.

Pe de altă parte în Sofia a produs mare teamă atitudinea armatei și în toate cercurile politice e temere că războiul pune țara într'un ade-

vărat pericol național. Guvernul a pierdut autoritatea și se cere cu insistență formarea unui guvern național.

Toată lumea așteaptă cu grije vesti din taberele dela graniță.

Credința generală este că conflictul cu aliații este inevitabil.

Conflictul cu Grecia e socotit mai puțin amenințător din cauză că Grecia are de regulat unele puncte în cari Italia este direct interesată și deci ar risca să piardă totul dacă ar intra în luptă cu Bulgaria. Cu Serbia, însă, lucrurile stau mult mai rău și războiul poate să izbucnească în fiecare moment.

De altfel, după știrile ce sosesc în Sofia este credința că dacă guvernul nu sfârșește în câteva zile cu Turcia și cu aliații, apoi va avea o revoltă a armatei și astfel s'ar pierde tot ce s'a câștigat cu războiul. Lumea este alarmată și guvernul se teme că știrile ce sosesc dela graniță, au să provoace o mișcare și în orașe.

Bulgaria trece printr'o criză primejdioasă și părerea generală este că războiul cu Serbia devine o necesitate pentru guvernul bulgar.

În această stare de spirit situația din Balcani devine din nou amenințătoare și foarte curând putem să asistăm la noi conflicte cari să pună în discuție, cum am mai spus, întreaga chestie a Balcanilor. Mai la urmă au să înțeleagă și marile puteri că pacea nu poate să fie cu soluțiile ce vor să le impună statele balcanice, cari nici nu se pot înțelege, măcar între ele.

În Orient trebuie păstrat echilibrul forțelor și statele serioase trebuie să aibă posibilitatea de a spune în orice moment un cuvânt hotărâtor pentru apărarea civilizației.

— După cât află „Times” din Salonic, de alaltăeri a început o luptă la Ciagos între trupele bulgare și grecești. Bubușul tunurilor se auzea dela mari depărtări. Trupele bulgare au încercat să izoleze armata grecească între Seres și Orfani.

— Din Sofia se anunță că 60 mii de soldați bulgari au atacat pozițiunile Grecilor la Nigrita și respingând armata grecească înaintează spre Salonic.

— Regele Constantin a plecat pe neașteptate din Atena împreună cu întreg statul major al armatei. Plecarea a fost necesită de știrile primite la Atena despre nouile lupte dintre Bulgari și Greci, cari se dau de Mercuri încoace. Aceste lupte s'au repetat Joi la Panaghaios. În aceeași zi Bulgarii luptau cu toată vehemența în regiunea Soto și Midrita deși acest teritoriu a fost declarat neutru. Intre Drama și Seres a fost Joi o luptă crâncenă din care Grecii au ieșit bătuti.

Regele Constantin va pleca din Salonic la fața locului, pentru ca — împreună cu comandantul armatei bulgare — să delimiteze zona neutrală.

— Din Sofia se anunță: Cu toate că preliminariile păcii încă n'au fost semnate, atitudinea Grecilor devine din ce în ce mai provocatoare.

Toți foștii fruntași revoluționari bulgari din districtele Ienidje, Wardar, Wodena, Guemenie, Florina și Kastoria, au fost arestați pe motiv că ar fi instigat contra autorităților grecești, pregătind o răscoală contra lor.

Este evident că autoritățile grecești vor să înlăture astfel o răscoală a populației bulgare în cazul unui conflict greco-bulgar. Pe de altă parte este vădit că Grecii caută să provoace cu orice preț un război cu Bulgarii.

În cercurile conducătoare bulgare domnește o mare enervare în urma acestor știri. Din cauza eventualității unui nou război s'au contra-mandat obiceiurile serbări cari au loc anual cu prilejul sârbătoarei Sf. Ciril și Metodie. Nu va avea loc decât un serviciu divin la care vor lua parte autoritățile.

— Ieri seară flota bulgară a atacat flota greacă la Kabara. Flota greacă plecase spre nord când ajungând la vre-o 5 chlm. depărtare dela Kabara, Bulgarii au observat-o și au început să tragă focuri de tunuri asupra vaselor grecești. S'a început un vehement duel de tunuri, care s'a terminat cu retragerea flotei grecești. În Atena domnește o foarte mare enervare și amărăciune în contra Bulgarilor. Guvernul a trimis instrucții consulului grecesc dela Sofia să

protesteze în modul cel mai hotărât pe lângă guvernul bulgar.

Din Macedonia vin știri foarte dureroase. Mai ales Grecii se poartă ca niște adevărați sălbateci cu Aromânii. Peste tot, jaf, omor și necinste. În unele localități au transformat școlile și bisericile Aromânilor în grajduri. Sufărurile Aromânilor sunt de nedescris. Grecii vor cu orice preț să-i siliască pe Aromâni să se declare Greci. Ei se răsună acum pe cei cari când cu recensământul naționalităților din Macedonia nu s'au speriat de amenințările antartilor și comitațiilor și s'au declarat Români.

— În chestia Albaniei din cercurile ministerului de externe austro-ungar se anunță următoarele:

La ministerul de externe situația se consideră ca extrem de gravă, deoarece reuniunea ambasadurilor din Londra a respins punctul de vedere al Austro-Ungariei cu privire la Albania. Criza aceasta este asemănătoare aceleia provenită din cauza Scutarilor.

Rusia și Franța în ultima ședință a reuniunii au luat poziție contra planului Austro-Ungariei, care dorea ca Albania să obțină o bună organizație administrativă și financiară și o justiție modernă.

Față de această propunere a Austro-Ungariei, Rusia și Franța au propus ca toate chestiunile ce privesc organizarea noului stat, să se lase în sarcina Albaniei. Părerea Austro-Ungariei este că în asemenea împrejurări viata noului stat nu va fi durabilă. Austro-Ungaria, Italia și Germania și-au exprimat dorința ca propunerea lor să fie primită în cea mai apropiată ședință a reuniunii.

Austro-Ungaria este decisă a nu mai lua parte la ședință, dacă puterile nu vor garanța că viitorul Albaniei va fi asigurat.

Se zice că contele Mensdorff, ambasadorul austro-ungar a primit instrucțiuni să părăsească ședința de Lună a ambasadurilor dacă propunerea Austro-Ungariei și a Italiei nu va fi acceptată. Dacă nu se va putea ajunge la o înțelegere, atunci Austro-Ungaria va anunța că își menține libertatea acțiunii în chestia albaneză.

După cum se pare deci, situația se complică din nou dacă reuniunea nu va adopta punctul de vedere al Austro-Ungariei în chestia Albaniei.

— „Frankfurter Zeitung” află din Roma:

Din tratativele făcute cu guvernul din Atena pentru rezolvirea diferendului privitor la frontierele de sud ale Albaniei se poate deduce tocmai contrariul știrilor pesimiste din Constantinopol; anume că se va putea găsi un mijloc pentru rezolvirea pașnică a diferendului. Svonurile despre năzuința Italiei de a lua în stăpânire tracică una sau mai multe insule din Marea Egee nu se confirmă.

— În legătură cu misiunea șefului amiralității franceze Lebrice, sosit la Petersburg, ziarul „Ruskoje Slovo” scrie:

„Această misiune are de scop să realizeze acțiunea comună a flotei franceze și rusești în cazul unui război. Acest fapt formează începutul unei convenții navale franco-ruse care va fi încheiată mai târziu”.

INFORMAȚIUNI

Arad, 26 Mai n. 1913.

Intrunirea comitetului executiv liberal din România. Ni se scrie din București cu data de Sâmbătă: Azi, Sâmbătă comitetul executiv liberal a ținut o întrunire în scopul de a se stabili atitudinea partidului liberal față de protocolul dela Petersburg. D. Ionel Brătianu, șeful liberalilor, a luat cel dintâi cuvântul și a spus în rezumat acestea:

— Din informațiile ce am, pot să vă spun că din protocol rezultă următoarele:

1. Cedarea Silistrei cu o rază de 3 km. dela bariera orașului.
2. Dreptul pentru noi de a avea școli și biserici românești în Macedonia, precum și de a îngriji de ele.
3. Dreptul pentru noi de a fortifica granița Dobrogei spre Bulgaria, lucru ce nu e îngăduit Bulgarilor față de noi.

4. Al patrulea punct privește despăgubirile ce se vor da Bulgarilor cari vor părăsi Silistra. Aceste despăgubiri vor fi fixate de o comisiune mixtă, compusă din români și bulgari.

Soluția aceasta firește că nu poate să fie multumitoare. Ne-am fi întărit realmente frontiera dacă ni se acorda rectificarea cerută. Guvernele conservatoare n'au făcut tot ce trebuiau să facă ca să ajungă la realizarea revendicărilor noastre. Dar să fim sinceri și să recunoaștem că Silistra ne trebuie. E cheia care ne este necesară și nu o putem lăsa Bulgarilor. Dacă noi nu câștigăm totul prin Silistra, cert e însă că Bulgaria pierde un punct strategic important.

În ce privește acțiunea noastră în viitor cu privire la revendicările ce le avem în Balcani această acțiune rămâne absolut liberă și o vom spune în parlament.

Ce atitudine rămâne dar, să luăm în parlament?

După informațiile mele guvernul va veni cu o motiune de acceptare a protocolului.

O asemenea motiune nu putem decât s'o votăm.

Noi nu putem decât să respingem sau să votăm protocolul. De obținut, nu e demn pentru un partid de guvern. Deci vom vota protocolul, bine înțeles păstrându-ne toată libertatea de acțiune asupra revendicărilor ce mai avem în Balcani”.

Au mai luat apoi cuvântul d. Chirculescu, I. Atanasiu, M. Ferechide, G. Diamand, C. Stere, Em. Culoșu și B. Missir.

Comitetul executiv liberal a dat apoi, în unanimitate, autorizare dlui Ionel Brătianu să declare în ședința publică de azi, Sâmbătă, a Senatului, că partidul liberal votează protocolul fără a angaja acțiunea sa viitoare în chestiile balcanice.

Decorați. Ni se anunță din București: D. Titu Maiorescu, prim-ministru și ministru de externe a fost decorat cu ordinul „Carol I” în gradul de Mare Cruce.

D. Al. Bădărău, ministrul lucrărilor publice, a fost decorat cu ordinul „Steaua României” în gradul de mare ofițer.

D. N. Xenopol, ministrul comerțului și generalul Hirjeu, ministrul de război au fost decorați cu „Coroana României” în gradul de mare ofițer.

D. Gr. Cantacuzino, primarul capitalei, a fost decorat cu „Coroana României” în același grad.

Aviatorul A. Vlaicu a făcut Vineri frumoase evoluțiuni cu aeroplanul deasupra Bucureștilor. Virajurile îndrăznețe ale aviatorului Vlaicu au făcut admirația întregului București.

† Petru Birta venerabilul protopop gr. cat. din Halmagiu, împărțit cu sfințele taine, a răposat în 18/V. l. c. în etate de 78 ani, în al 50-lea an al preoției. Rămășițele pământești ale regretatului defunct au fost așezate în cimitierul gr. cat. din Halmagiu, fiind petrecut de îndurerata familie și credincioșii săi. Odihnească în pace!

De membrii fondatori ai bisericii ort. rom. din Vârșet s'au înscris plătind câte 500 cor. dd. Dr. Aurel Novac și Dr. Iuliu Tămășiel din Biserica-albă. Dumnezeu să le răsplătească cu bine acest gest nobil! — Comitetul.

Un al treilea proces de calomnie. Corifeul opoziționist, dep. contele Mihail Károlyi a ținut o vorbire Duminecă la adunarea populară aranjată de opoziție în Nyirbátor, unde decurge de prezent o foarte agitată luptă de cortesire între aderenții candidatului opoziției și cei ai secretarului de stat, Vadász Lipót. În vorbirea aceasta, contele Károlyi l'a atacat foarte vehement pe ministrul de agricultură contele Serényi, pentru că acesta n'a împiedecat la timpul său, în consiliul de miniștri, cumpărarea moșiei dela Várpalota, ci l'a lăsat pe ministrul de honvezi a plăti pentru această moșie 6 milioane, când mai înainte cu ceva aceeași moșie a fost imbiată spre cumpărare ministerului de agricultură numai cu 3 milioane coroane.

Ministrul de agricultură, contele Serényi s'a simțit prin acuza ridicată de cont. Michael Károlyi, atins personal și în primul moment a voit să ceară pe cale cavalerescă satisfacție dela contele Károlyi, dar la sfatul mai multor conducători ai partidului muncii s'a calmat și s'a decis a răspunde la acuza contelui Károlyi în apropiața ședință meritorică a camerei. În caz da-

că contele Károlyi nu-și va retrage acuza nici după răspunsul ce se va da în cameră, ministrul Serényi va recurge la ajutorul judecătorei, și astfel vom avea eventual un al treilea proces de calomnie al actualului guvern.

Sinuciderea unui om desordonat. Duminecă în zorile zilei s'a sinucis într'un local de noapte elevul școlii normale ungurești din Arad, Kovács Ernő Valér, având vrăsta de 18 ani. Sinucidul e fiul faimosului defraudator Kovács Kri-vány Iános, care a luat din casa comitatului marea sumă de aproape 1 milion cor — Cauza sinuciderei a fost viața lui desordonată, lipsită de avântul tineretii în urma deselor petrecanii și lipsită de dragostea de muncă.

A pierit „Oceanic” al doilea monstru navigator al mărilor? Iată marea neliniște ce pasionează spiritele neștiindu-se nimic de marele vapor „Oceanic”, monstrul fără rival al mărilor după înecarea lui „Titanic”. Sunt aproape două săptămâni decând nu se știe nimic de marele vapor „Oceanic”, care se crede, din cauza negurilor dese de pe oceanul Atlantic să fi schimbat direcția. Îndeosebi, foarte îngrijorați sunt proprietarii acestui celui mai mare plutitor de pe mări din zilele noastre. „Oceanic” e așteptat să sosească în Cherbourg.

Explozia unui magazin cu praf de pușcă. Sâmbătă noaptea, aproape de orele 12, a explodat magazinul cu praf de pușcă dela Stein-feld (lângă Viena). Nerocirea s'a întâmplat în anticamera magazinului, aprinzându-se cam 20.000 chilgr. de praf, după cum se presupune fără să fi fost vre-o cauză externă. Pocnetul exploziei a fost auzit și din Wienerneustadt și au luminat până acolo enormele flăcări ce-au izbucnit. Pompierimea din Wienerneustadt a alergat la Steinfeld, la orele 5 dim. răsându-i să stingă flăcările. Magazinaria constătoare din 16 apartamente a suferit într-o parte distrugere totală, și numai norocul a putut scăpa cu viață pe paznic.

Ministerul de război a trimis o comisiune la fața locului pentru anchetare, dar până acum nu s'a aflat cauza explozării. Jandermeria a deținut pe un om suspect, care a zăbovit Sâmbătă în jurul magazinului.

250 copii uciși. Jurații din Nancy, în Franța, au de furcă cu un proces în care 22 acuzate sunt date judecării pentru avort. Acuzata principală, Anne Marie Ulrich, de 41 ani, germană de origine, a provocat în 10 ani peste 200 avorturi. Celelalte sunt coplicele cari au fost... usurate de dânsa. Din desbateri reiese că operațiile se făceau pe pretul de 5 lei sau 5 și jumătate. Rar mai mult. Uneori se adăoga o bucată de carne, rasol sau friptură.

leftin!

Se caută agenți ambulanți pentru Banca Generală de asigurare din Sibiu, precum și pentru agentura ei principală din Arad. Se cere ca reflectanții să aibă calificare deplină și să știe achiziționa asigurări împotriva focului, asigurări de viață etc. Doritorii să se anunțe fie la Sibiu (Nagyszeben), fie la Arad (József-főherceg-ut 2.)

Mulțămită publică.

„Agentura” Tinerimei univ. rom. din Cluj aduce s ne re mulțumite următorilor domni, cari au suprasolvit la ennceertele noastre din Huedin și Cluj: *Lu Huedin.* Dr. Andreiu Pop 4 cor; Teodor Cosma 1 cor; Stefan Pop 1 cor; Isac Weiss 4 cor; Dr. Chirilă 1 cor; Aurel Muntean 1 cor; Emil Petran 1 cor; Mátys Ferecz 2 cor; Josif Stă-esen 2 cor; Grațian Capătă 2 cor; Petru Aerișan 1 cor; George Rus 1 cor; Valeriu Bologa 1 cor; I. Iuliu Poruțiu sen. 4 cor; Iuliu Poruțiu iun. 4 cor; Dr. Ostatea 7 cor; Z. Iderhoffer 2 cor; Ioan Stefan 1 cor; Dr. Simion Tămăș 27 cor; Ioan Pop 7 cor; Dna Victoria Russu 1 cor; Eugen Roșescu 1 cor; Ioan Pășeoiu 1 cor; X. Y. 2 cor; Enea Romanțan 2 cor; Ioan Irimiaș 1 cor; G. Kirjlescu 100 cor; Gevril Todonut 3 cor; Ioan Iall 14 cor; și Mihail Marinceș 4 cor.

La concertul Mărcuș-Crisan-Băila au supra-solvit:

Grigorie Băloiu 3 cor., Benjamin Rus 2 cor., Gavriil Karșai 3 cor., „Vatra” 25 cor., „Economul” 25 cor., Dr. Gherman 5 cor., Dr. Frâncu 10 cor., Ioan Bérés 50 fil., Teodor Târziu 80 fil., Dr. Ștefan Morariu 10 cor., Dr. E. Dăianu cor., 3.50, Ion Lăpădatu 1 cor., Dr. Iuliu Pordea 13 cor., Romeo Dan 6 cor., Ștefan Sculici 1 cor., Dr. Remuș Furduiu 2 cor., Dr. E. Bănu 1 cor., L. Puscariu 2 cor., Mihail Radu 4 cor., Dr. Virgil Russu 3 cor. Cu deosebită stimă: Nicodim Cristea președinte, Nicolae Cărpinișan cassar.

ECONOMIE.

In atenția economilor noștri.

Arad, 26 Mai.

Din fața veselă a economului nostru am putut ceti liniștea și bucuria sufletească de care e stăpânit, întrebându-l cum i-se par sămănăturile?

Mulțumit de îndurarea celui de sus, anul acesta nu-l poate asemăna cu cel trecut și așteaptă liniștit să culegă rodul muncii sale, care muncă va fi mai bine răsplătită decât cea din anul precedent.

Primăvara aceasta, de fapt ne poate da cele mai bune speranțe, așa că vara, când curțile se îngămădesc cu roadele câmpului, economul nostru se simte fericit.

Vara, așadar, ne aduce bucurie, ea este pentru toți cel mai plăcut anotimp, ea ne aduce liniște dorită.

Toate aceste favoruri și bucurii, pe cari ni-le oferă acest anotimp, sunt însă adeseori, ba putem zice că aproape în fiecare an întunecate de grija oagră a multelor lovituri ale sorții, cari pot să le risipească definitiv.

În acest sezon toți economii noștri sunt pe afară lăsând case și tot ce se află în curtea lui în grija Domnului și pe mâna persoanelor mai bătrâne neaptele pentru muncă, cari îngrijesc și de copiii de acasă.

În acest sezon aproape nimenea din membrii familiei nu stă în casă, ci sau retrași în curte sau în jurul casei.

Aci se joacă copiii, aci fumează bătrânii uitând, ea de căldura verii toate corpurile sunt uscate și încălzite de razele fierbinți ale soarelui.

Când însă curțile sunt aglomerate cu roadele de pe câmp, cari sunt cele mai ușor incendiable, atunci grija trebuie să fie îndoit de mare, căci dela cea mai mică schinteie, provenită fie dela focul care a trebuit făcut, pentru prepararea alimentelor zilnice ori dela o mașină de treerat cu care lucrăm, fie din chibrituri ori țigarete, aruncate cu nebăgare de seamă etc., avutul economului se preface în cenușă.

În urma acestor cazuri toate combinațiunile noastre și toată bucuria noastră se năpustește într-o clipă, iar economul nostru rămâne pe drumuri din însăși vina lui, căci nepăsarea precum și credința deșartă că lui nu i-se poate întâmpla, l'a făcut sărac lipit, trebuind astfel să înceapă a munci din greu, ba se îngreunează cu datorii, pentru ea să pună la loc tot ce un singur moment de nefericire i-a nimicit în câteva clipe.

Aceste momente nefericite trebuie prevenite și pentru a le preveni economii noștri trebuie să riște o sumă neînsemnată, și această sumă mică le va garanta siguranța și liniștea.

Prevenirea nefericirilor amintite nu se poate altfel face decât numai prin asigurări.

Cuvântul acesta „asigurare” este la poporul nostru, și mai cu seamă la economii, un

cuvânt puțin familiar și e atât de greu să-i convingi despre însemnătatea asigurărilor în genere.

Toemai la acest lucru trebuie să ne obișnuim cu toții; asigurarea nu ar fi permisă să lipsească nici la cel mai mic econom pentru că ea este singurul mijloc prin care putem preveni nefericirile.

Economii noștri, sau mai corect întreg neamul nostru, trebuie să ia exemplu dela celelalte națiuni, ca d. e. germani francezi etc., la cari nu lipsește sistemul acesta de siguranță, deși la aceste popoare cazurile de nefericire sunt mai rare decât la noi.

Din buzunarele tuturor se duc mulți bani pe lucruri de puțin folos; câți și câți bani nu sunt aruncați pe nimicuri, și oare de ce noi n'am da bucuros pentru siguranța noastră și a bunului nostru o sumă bagatelă?

Cunosc bine economul nostru, știu că este în privința aceasta foarte greoi, dar m'am putut convinge și de ce?

Așa-i românul dela fire, el nu are încredere decât în al lui, așadar și cauza aceasta l'a îndemnat să se ferească de străin și de sfaturile lui pentru că adesea a fost înșelat.

Deoarece economii noștri cei mai mulți nu știu și prin urmare trebuie să le-o spuim, că bărbații noștri de frunte și băncile noastre românești s'au îngrijit și în această direcție de soartea și binele lor înființând o bancă de asigurare românească sub firma „Banca generală de asigurare” în Sibiu.

Acum orice nelinerdere trebuie să dispară, pentru că această instituțiune nu are alt scop decât a garanta siguranța noastră.

Economii noștri pot fi mândri de instituțiunea lor, care pentru a ușura mersul afacerilor și-au pus bărbații de încredere, cărora economii noștri le pot încredința cauzele lor de asigurare, sau se pot adresa direct la Sibiu iar Direcțiunea băncii le pune la dispoziție personalul ei.

Drept încheiere trebuie să zic economilor noștri ca să se lase de metoda de nepăsare și să caute ca eu toții să adopte asigurările căci paza bună păzește primejdia rea.

Ioan N. Lengheru.

Valorizarea plantelor medicinale. În timpul dela 29 Iulie — 6 August a. c. se va ținea la Academia agricolă din Cluj un curs pentru preoți și învățători în scop de a le face cunoscute modul de culegere, de împachetare, de transportare și de valorizare a plantelor medicinale, ce cresc sălbatec și cari sunt mai căutate și mai bine plătite în comerț. Cunoștințele câștigate frecuențanții cursului ar avea să le răspundească între poporul dela sate. Frecuențanții primește locuință gratuită și un pausal de călătorie de cor. 24. Cererile pentru admiterea la curs, adresate ministrului de agricultură, trebuie trimise până la 10 Iulie a. c. la direcțiunea academiei de agricultură din Cluj.

Indemnăm pe preoții și învățătorii noștri să cerceteze în număr cât mai mare acest curs folositor, având după absolvirea lui putința de a ajuta poporului țaran să ajungă la un nou și bun isvor de venit. Indemnăm la aceasta cu atât mai mult cu cât sperăm că în curând vom fi în poziție a le pune la îndemână și un îndreptar relativ la culegerea, transportul și valorizarea plantelor medicinale. — „Rev. Ec.”

Bibliografie.

A apărut:

„*Consinzeana*”, revistă literară ilustrată săptămânală, Nr. 21 și 22 din 1913, cu următorul cuprins: Al. Ciura: Instrucțiunea viitorului, articol. Nichifor Crainic: Nocturnă, poezie. T. Murășanu: Nicușor, schiță. Petronius: Ada-Caleh, articol. Liviu Marian: Cântec sălbatec, poezie. A. Daudet — C. Sachelarie: Impresurarea Berlinului, nuvea. Vasile Conta: Cugetări postume. Radu Mărgean: În tren, poezie. J. H. Rosny — A. Corbul: Fereastră, schiță. H. Dăscălescu: Cântec, poezie. D. M.: Cronică documentară: Creșterea și căderea părului. Lázár—Ciura: Floarea Betuliei, roman. Leontina Ciura: Pentru copii... G. Todica: Din vocabularul meteorologic. G. B.: Infinitul. (*); Dantelele și femeia siciliană.

„*Revista politică și literară*” pe o estensiune de 32 pag. quart mare, ediție de lux, apare în al V-lea an de existență la Blaj (Balázsfalva) sub conducerea dlui **Aurel Cioto** și cu colaborarea celor mai distinși scriitori dela noi și din România.

Conține articole de știință politică, sociologie, filosofie, istorie etc. precum și o îngrijită și însemnată parte de literatură frumoasă.

Bogate informațiuni și cronici: politice, literare, sociale, artistice și economice.

Este unica revistă în acest gen la noi.

Apare odată pe lună.

Costul abonamentului pe un an 12 cor.

În România și străinătate pe un an 20 cor.

Numere de probă la cerere se trimit gratuit.

La Librăria Tribunei se află de vânzare următoarele cărți:

Proba cuceririi Silistrei și cadrilaterului de Români. Document autentic, francez din 1595. Tradus de Ion Catina (1913). Prețul cor 2 + 10 fil. porto. Recom. 35 fil.

Edgar Allan Poe. Nuvele alese. Traduse din englezește de Z. Achimescu. Prețul cor. 1 + 10 fil. porto, recom. 35 fil.

Mircea C. Demetriad. Visul lui Ali. Poemă fantastică în 8 icoane. Prețul cor 2 + 20 fil. porto.

Rodica. Culina. (Cea mai nouă carte de bucate.) 1913. Prețul cor. 3 + 20 fil. porto. Recomandat 45 fil.

Dr. Erachie Sterian. Cum putem mări cantitatea de viață și paradoxele longevității (a 5-a mie). 1913. Prețul cor. 1.50 + 20 fil. porto, Recom. 45 fil.

Ion Dragoslav. Volintirii. Prețul cor. 1.80 + 20 fil. porto.

POȘTA REDACTIEI.

Manuscrisele nu se înapoiază. — Cete scrise cu creion ajung în cos.

Un pecican. Vă rugăm să ne comunicați numele, ca să putem avea garanție de adevărul celor cuprinse în corespondență.

C. D. Orșova E prea târziu acum. Am avut și noi stiri sumare. Regretăm că nu putem să vă împlinim dorința.

Ioan Alunel. Versurile sunt nepublicabile.

I. Tomolagă. Adresați-vă tipografiei „Ramuri” în Craiova. Operile lui Eminescu, după cât știm noi, încă n'au apărut în volumul proiectat. Probabil că vor apare însă, cât mai curând.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

Institut de curățire chimică și vopsitoare de haine pentru femei și bărbați. Curățire de pene de struț și boauri.

Knapp Sándor
Institut de vopsitoare, și curățire chimică spălătorie cu aburi
ARAD. (Ka 429-59)
Institut de primire: colțul str. **Weitzer János**
(Vis-a-vis de poșta centrală)
Stabiliment: **Magyar-utca numărul 22**

Spălătorie și ecălare de gu-lere și manșete. Comandele din provincă se execută conștințios și prompt.

Loc deschis*).

La scrisoarea deschisă publicată în N-rul 98 din 18 Maiu al acestui ziar în afacerea de onoare Dr. Liviu Turcu și Constantin Popa subscrisul, ca fost martor al dlui Turcu mă simt dator cu următoarea:

CLARIFICARE.

Eu și al doilea martor al dlui Turcu, văzând, că afacerea nu se poate aplană pe cale pacifică, am cerut suspendarea pertractării, până când Dr. Turcu e ofiter în rezervă conform ordinațiilor militare își va primi îndrumările de lipsă de la forul militar. La această amânare martorii contrari n'au voit să se învoiască pretinzând ca imediat să stabilim condițiile duelului, la ceea ce noi atunci imediat n'am fost aplicați susținând că pe baza motivului amintit cererea noastră de amânare e justă.

În urma acestei stări faptice martorii contrari au declarat unilateral afacerea de încheiată, de fapt însă afacerea să continue înaintea juriului de onoare militar și rezultatul îl va publica dl Dr. Liviu Turcu tot la acest loc.

Sibiu 23 Maiu 1913.

(Nr. Ra 1147-1)

Dr. Victor Raicu
advocat.

* Pentru cele cuprinse în rubrica aceasta redacția nu ia răspunderea.

PRIMA SOCIETATE DE CREDIT FUNCAR ROMÂN DIN BUCUREȘTI.**ANUNT.**

Se aduce la cunoștința D-ilor detentori de Scrisuri funciare rurale 4% și 5%, că plata cuponului de Iulie 1913, precum și a Scisurilor esite la Sortii la Tragerea din Aprilie a. c., se va face cu începere de Miercuri 22 Maiu (4 Iunie a. c.) în toate zilele de lucru, dela orele 11-3, afară de Joia și Sâmbăta, zile rezervate numai pentru preschimbarea titlurilor cărora li-s'au terminat cuponele.

DIRECTIUNEA.

In atențiunea publicului din localitate și provincie.

Varga György
maestra de cupitoare

Oradea-mare (Magyarórad), str. Hld nr. 19.

In marele său magazin se pregătește cele mai frumoase —

cupitoare de olane samotte
cu prețuri moderate, atât pentru localitate cât și pentru provincie.

Reparările se execută cu prețuri moderate.

Va 829-52

MAȘINI
pentru industria cimentului.

Fabrică pentru țevi de ciment, presă pentru table de ciment și aranjează fabricii complete din ciment

Hazai femlemez és cementgyári gépgyár r.-t.

BUD PEST VI.,
Rettler Ferencz-u. 66.
TELEFON: 93-13.

Ha 140-120

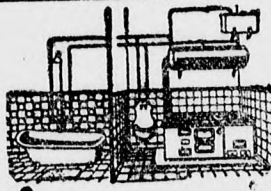
DENGELEGI ÁRMIN, tinichigiu

Instalator de conducte pentru apă și de odăi de baie
Oradea-mare (Magyarórad) str. Kolozsvári AA.

Execută tot felul de lucrări și reparări în branșa aceasta și anume: acoperirea zidurilor și a turlilor

bisericii, instalatiunea odăilor de baie precum și a conductelor de apă, în stil modern și în privința tehnică cel mai perfect.

Prețuri moderate. (Da 828-15)

1 CUTIE (PI 301-100)
cu 200 hârtii de scrisori, de pânză, și plieuri cu căptușeală de hârtie satinată

3 COROANE
De vânzare la librăria și papetăria

PICHLER SANDOR
ARAD, piața Szabadság, nr. 1.

Telefon: 33. Fond. în anul 1899.

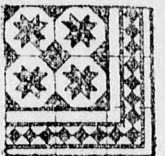
Barabás Gergely

sculptor

și întreprinzător de lucrări de beton.
MURÁŠ-ŐSORHEIU (MÁROS-VÁSÁRHELY)
Strada Régibárok numărul 34.

Execută: ornamente de ghips, de ciment de teracotă în culori, de maiolică și peatră artificială, pentru clădiri; pereți, despărțitori, și tavane de table de ghips și după sistemul Rabitz; învălitoare moderne de ciment-beton, tablete de granit și mozaic pentru terase.

Padimente excelente artistice colorate. Dolomite învălitoare admirabile de fayence. Trepte, aietri mormântale, garduri și alte lucrări de beton și pietri artificiale.

Magazin permanent de tablete Rabitz de ghips pentru pereți, și tablete de ciment și mozaic. (Ba 826-20)

SOSSEȘTE DOAMNĂ

„CREMA MARGIT” a lui FÖLDES

CA FAȚA SĂ-ȚI FIE CURATĂ, TINĂRĂ ȘI PLĂCUTĂ

„Crema-Margit” este materia cea mai plăcută de înfrumusețare a doamnelor din elită și este cunoscută în toată lumea. Putere neântrecută, stă în compunerea ei norocoasă, pielea o întinereste și rezultat favorabil se poate vedea în decurs de câteva ore.

Deoarece „Crema-Margit” o imitează și falsifică, Vă rugăm a cere numai în cutii închise cu marca originală, pentru că numai pentru aceia își ia orice răspundere fabricantul. „Crema-Margit” e nestricăcioasă, nu conține untură, compoziție neamestecată care în străinătate a produs mare senzație.

Prețul 1 cor. ◀ Săpun Margit 70 fil. ▶ Pudra Margit 1.20 cor.

FABRICA:

Laboratoriul lui Földes Kelemen în Arad.

Dr. BALÁZS EMIL

institut pentru consultațiuni medicale,
TIMIȘOARA-centru Palatul Dauerbach.

Operează și vindecă boli de piele și sexuale cu razele Röntgen. Operarea polipilor și a altor formațiuni cu aceleași raze. Electroliză. Metode electrice de vindecare. Massage electrică. Vindecarea bolilor de beșică prin electricitate. Consultațiuni pentru operare și boli de piele dela 8-9 ore a. m. și dela 2-5 p. m. Celor din provinci cărora se recere îngrijire mai îndelungată le stă la dispoziție camere confortate anume. (Ba 927-60)

In curând sosește

Cercul „REULOW!”

Prima reprezentație va avea loc în 29 Maiu n. seara la orele 8 și 15 m. în piața Béla din Arad. Bilete se vând înainte în prăvălia de articlii de toaletă a lui RÓNA JENŐ, Arad, bulev. Andrásy, 18. Telefon: 233

Expediez cu garanță
ultoi de viță de viie
 din renumitul soi *Delavare, negru, multiplu*,
 cari nu mai trebuie stropiți, produce rod în
 fiecare an, liber de orice fel de boale de stru-
 guri; vițe netede și cu rădăcini, din patrie și
 americane, de 2—3—4 ani.

Trandafiri și altele de vânzare la
Páska Demeter,
 viicultor diplomat și proprietar de vii,
ORADEA-MARE — (Nagyvárad).

==== Catalog de prețuri gratis. ====
 Pa 917

Cele mai bune
oroloage
 cele mai solide și cele mai moderne
Juwaericaie
 atât pe bani gata, cât și în rate pe lângă che-
 zănie de 10 ani și prețuri ieftine, livrează cea
 mai bună prăvălie în această privință în întreaga Ungaria

Brauswetter János
 orologer în SZEGED
 CATALOG CU 2000 CHIPURI SE TRIMITE GRATUIT.
 Notez că numai aceia vor primi catalogul gratuit care îl cer cu provocare
 în ziarul „Românul” (adecă scriu că a cerit catalogul în „Românul”). Corres-
 pondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

(Ba 127—104)

Mașini de cusut SINGER
 biciclete
 gramofoaane
 plăci

mai ieftine se pot că-
 păta la

Habán József
 műszerész (mechanic) (Ha 200—60)
 Budapesta, VII. Almásy-tér 14.
 Catalog de prețuri ilustrat se trimite gratis.
 Correspondență în limba germană și maghiară.
 Reparări execută ieftin.

„REMEK”
 mașină brevetată
 combinată pentru
 curățitul și măcinatul cerealelor.

Cea mai perfectă mașină de curățit,
 care să nu lipsească nici unei mori
 :-: de vamă. :-:

Cu prospecte servește cu plăcere singurii fabricanți

PRINZ TESTVÉREK,
 turnătorie de fier, fabrică de mașini și construcție de mori,
SÁTMAR — (Szatmár). Brevet ung. nr. 56018. Pi 891—60

Ve 885—60
VERES FERENCZ
 atelier de măsurit cu putere motorică pentru zidiri și mobile
DEJ — (DEÉS) str. Ludovic Kossuth, nr. 63.

Magazin de mobile pentru prân-
 zitoare, dormitoare și saloane.
 Icoane oglinzi, covoare și ...

Execută toffelul de lucrări pentru zidiri, mobile și orice
 lucrări în această branșă, cu prețurile cele mai moderate,
 :-: din material excelent și uscat. :-:

(Bo 423—)
Bozsó Mátyás
 fabrică de ciment și in-
 treprindere de zidire
 Alba-Iulia (Gyulafehérvár).

Execută: padințari de
 terazzo, — granit, — mo-
 zaic, — beton, — cherestea și
 și — mozaic: precum și
 canale de beton și funda-
 mente pentru mașini,
 lucrări de ciment și beton,
 tesle, fântâni arteziane și
 bașenuri, poduri etc. cu prețuri
 moderate; servicia prompt.

FRITZ W. LOEW,
 lăcătuș artistic și pentru clădiri
SIBIU, strada Po schen nrul 11.

Se recomandă la orice lucrări de lăcătușerie artistică și pentru
 clădiri precum: strângerea în fier a clădirilor, pregătirea
 de balcoane, foișoare, îngrădituri la morminte, porți
 case de păstrare con-
 tra incendiului, bas-
 reliefuli precum și
 picse pentru biserici.
 Lucrează și după desen
 cu prețuri ieftine. Tot
 așa reparază toffelul de
 motoare cu benzin.

Lo 960

Cine voește să cumpere
INCĂLȚĂMINTE

fabricate în țară într'adevăr fine, comode,
 elegante și durabile acela să cumpere cu
 încredere dela

IOAN VUIA, Sătmar
 (SĂTMAR) Deák-tér.
 — (La casa lui Keresztes András). —

Ține în magazinul său de ghete bogat asortat numai ghete și cio-
 boate pregătite în țară din piele fină veritabilă cu prețuri foarte
 moderate, fabricate imitate nu are și marfele sale în privința execu-
 țunii dragălaşe sunt neîntrecute. — La dorință se pregătesc toffelul
 de ghete și cioboate după măsură.

„IULIA” institut de credit și economii soc. pe acții în Alba-Iulia.

PROSPECT.

Adunarea generală a institutului de credit și economii „Iulia” ținută la 17 Martie 1913 st. n. a hotărât urcarea capitalului de acții dela 100.000 c. la 200.000 c. prin o emisiune nouă, respective, a 3-a emisiune, de 1000 acții în valoare nominală de 100 coroane, autorizând direcțiunea cu executarea acestei concluz și a face toți pașii împreună cu urcarea capitalului prin noua emisiune. Direcțiunea pe baza concluzului emite următorul prospect de emisiune:

1. Capitalul societății se urcă dela 100.000 cor. la 200.000 coroane prin emisiunea de 1000 acții à 100 coroane nominal.
2. a) Acționarii vechi eventual erezii legali a acelora întrucât subscriu numai atâtea acții nouă, câte au avut vechi, plătesc după o acție prețul nominal de 100 coroane.
b) Pentru o acție cedată prin opțiune de un acționar vechi unui acționar vechi se solvește așisderea 100 coroane.
c) Acțiunile nevândute — nesubscrise se pot opta, cu preferință însă de acționarii vechi cu 130 coroane în proporție cu acțiunile, cari le posed ca acționari induși în registrul acționarilor.
d) Acționarii noi — adică neacționarii, plătesc pentru fiecare acție 200 coroane.
3. La subscrierea acțiilor au preferință acționarii vechi induși în registrul acționarilor până inclusive 17 Martie 1913 st. n., sunt însă datori a se declara referitor la opțiune până în 1 Septembrie 1913, căci la dincontră își pierd dreptul de opțiune. In cazurile amintite în punctul 2. litera c) și d) din prețul de emisiune suma de 100 coroane se adaugă la capitalul de acții, iar restul după subtragerea speselor de emisiune, la fondul general de rezervă.
4. Termenul de subscriere pentru acționarii vechi și noi se statorosește dela 1 Iunie 1913 până la 1 Septembrie 1913.
5. Prețul acțiilor se solvește în următoarele rate și termene:

La acțiunile cu 100 coroane.

- a) 20 cor. la subscriere.
- b) 20 cor. dela 1 Septembrie până la 1 Noembrie 1913.
- c) 20 cor. dela 1 Septembrie până la 1 Ianuarie 1914.
- d) 20 cor. dela 1 Ianuarie până la 1 Martie 1914.
- e) 20 cor. dela 1 Martie până la 1 Maiu 1914.

La acțiunile cu 130 coroane.

- a) 20 coroane la subscriere.
- b) 20 cor. dela 1 Septembrie până la 1 Noembrie 1913.
- c) 20 cor. dela 1 Nov. până la 1 Ian. 1914.
- d) 20 cor. dela 1 Ian. până la 1 Martie 1914.
- e) 50 cor. dela 1 Martie până la 1 Maiu 1914.

La acțiunile cu 200 coroane.

- a) 40 cor. la subscriere.
- b) 40 cor. dela 1 Sept. până la 1 Nov. 1913.
- c) 40 cor. dela 1 Nov. până la 1 Ian. 1914.
- d) 40 cor. dela 1 Ian. până la 1 Martie 1914.
- e) 40 cor. dela 1 Martie până la 1 Maiu 1914.

Stă însă în voia acționarilor a plăti deodată mai multe rate sau întreg prețul acțiilor.

6. După sumele solvite, și cari se vor cuita în titluri provizorii primesc acționarii 5% dobândă, iar pentru ratele neplătite solvesc 6% interese de întârziere.

Dacă una sau mai multe rate nu se plătesc la termen, se aplică §. 5 din statute adică se provoacă acționarul de 3 ori tot la 4 săptămâni a achita prețul și în caz, că nici atunci nu solvește, se pierd ratele plătite în favorul fondului de rezervă, acțiunile rămase neplătite se declară de nimicite și în locul lor se emit acții nouă sub aceiași numeri, cu prețul de 200 cor.

7. Acțiunile nouă se vor libera numai după plățirea prețului întreg.

8. Acțiunile din emisiunea nouă vor participa la toate drepturile institutului adică vor intra în dreptul acțiilor vechi numai cu 1 Ianuarie 1915.

9. Despre plasarea acțiilor neoptate și nesubscrise — în termenul mai sus stipulat — decide și dispune direcțiunea. Tot direcțiunea va fixa la acțiunile acestea prețul, ratele, și termenele de plată. Alba-Iulia, în 12 Aprilie 1913.

DIRECȚIUNEA

institutului de credit și economii „Iulia”
societate pe acțiuni.

„IULIA” takarék- és hitelintézet részvénytársaság Gyulafehérvárt.

PROSPECTUS.

„Iulia”, takarék és hitelintézet részvénytársaság, 1913. március hó 17-én megtartott közgyűlése, elhatározta, a 100.000 korona alptőkének, 200.000 koronára való felemelését, egy új kibocsátás, illetve a 3.-ik kibocsátás által 1000 részvény 100 kbrona névértékben, felhalmazzatván az igazgatóság, ezen határozat keresztülvitelével, az összes szükséges lépések megtételével, az alaptőke felemelésére, egy új részvénykibocsátás által.

Az igazgatóság ezen határozat alapján, kiadja, a következő kibocsátási prospectust (tervezetet.)

1. Az alaptőke felemeltetik 100.000 koronáról 200.000 koronára, 1000 részvény 100 korona névértékű kibocsátás által.
2. a) A régi részvényesek, esetleg ezeknek törvényes örökösei, amennyiben aláírnak annyi új részvényt, a hány régi részvényt bírnak, fizetnek egy részvény után, a névértéket 100 koronát.
b) Egy régi részvényes által, egy régi részvényesnek aláírási joggal cedált egy részvénye után, hasonlóképp 100 korona fizetendő.
c) Elnemadott, alánemirt részvények, aláírhatók elővételi joggal, csakis a régi részvényesek által, 130 koronával, azon részvényeik arányában, amelyeket az intézet részvénykönyveiben bevezetve mint részvényesek bírnak.
d) Az új részvényesek, illetve a nem részvényesek, fizetnek minden egyes részvény után 200 koronát.
3. A részvények aláírásánál elővételi joggal bírnak, a részvénykönyvben 1913. március hó 17.-ig bezárólag u. n. sz. bevezetett régi részvényesek, kötelesek azonban az aláírási jogukra vonatkozólag 1913. szeptember hó 1.-ig nyilatkozni, ellenkező esetben aláírási jogukat elvesztik.
- A 2.-ik pont c) és d) betűk alatt megemlített esetekben, kibocsátási árból 100 korona összeg, a részvénytőkéhez, a hátralék pedig a kibocsátási költségek levonása után, az általános tartalék alaphoz csatoltatik.
4. Az aláírási időpont a régi, és új részvényesek részére megállapított 1913. június hó 1.-től 1913. szeptember hó 1.-ig.
5. A részvények árai a következő részletek és időpontban fizetendők:

100 koronás részvényeknél.

- a) 20 korona az aláírásnál.
- b) 20 korona 1913. szeptember 1-től 1913 november 1-ig.
- c) 20 kor. 1913. november 1-től 1914. január 1-ig.
- d) 20 kor. 1914. január 1-től 1914. március 1-ig.
- e) 20 kor. 1914. március 1-től május 1-ig.

130 koronás részvényeknél.

- a) 20 korona az aláírásnál.
- b) 20 kor. 1913 szeptember 1-től 1913 november 1-ig.
- c) 20 kor. 1913. november 1-től 1914. január 1-ig.
- d) 20 kor. 1914. január 1-től 1914. március 1-ig.
- e) 50 kor. 1914. március 1-től 1914. május 1-ig.

200 koronás részvényeknél.

- a) 40 korona az aláírásnál.
- b) 40 kor. 1913. szeptember 1-től 1913. november 1-ig.
- c) 40 kor. 1913. november 1-től 1914. január 1-ig.
- d) 40 kor. 1914. január 1-től 1914. március 1-ig.
- e) 40 kor. 1914. március 1-től 1914. május 1-ig.

Megengedhető azonban a részvényeseknek, egyszerre több részleteknek, vagy az egész értékét a részvényeknek kifizetni. Azon összegek után amelyek előleges cimletenként lesznek nyugtatóványozva, a részvényesek 5% kamatot kapnak, a nemfizetett részletek után pedig 6% késedelmi kamatot fizetnek.

Ha egy, vagy több részlet a maga idejében nem lesz kifizetve, alkalmazást nyer az alapszabály 5. §-a, vagyis a részvényes felhivatik, 3-szor 4 hetenként, az ár kifizetésére, és azon esetben, ha akkor sem fizetne, a már fizetett részleteket a tartalék alap javára elveszti, a hátramaradt kifizetett részvények megsemmisítetteknek kinyilvánítottak, és helyükbe új részvények ugyanazon szám alatt 200 korona árban kibocsátottak.

7. Az új részvények csakis az egész ár kifizetése után adataknak ki.

8. Az új kibocsátásból eredő részvények részesedni fognak az intézet összes jogaiban, vagyis a régi részvényesek jogaiban, csakis 1915. január hó 1-én fognak lépni.

9. A fent jelzett időpontig nemkívánt és alánemirt részvények elhelyezéséről az igazgatóság fog határozni és rendelkezni. Ugyiszintén az igazgatóság fogja ezen részvényeknél az árakat, a részletek és a fizetési időpontot megállapítani.

Gyulafehérvár, 1913. április hó 12-én.

„IULIA”
takarék- és hitelintézet részvénytársaság
igazgatósága.